

KIS-359 — Gl. figures, tropes, métaboles

(GE — 15 01 89)

Emaomp amañ e tachenn an **Dareulerezh**.

Arveret eo bet an termen evit ar wech kentañ war *Emsav* 120, 1976, p. 441. Evel ma voe kavet mat kevenebañ **daelerezh** en ur ster imbourc'hiñ ouzh **dialektik** o terc'hel hemañ en e holl gemeradurioù kent, e voe savet ar ger **dareulerezh** da verkañ an neveziañ o c'hoarvezout e domani ar **Retorik**. Endra dermene henvediz ar Retorik evel an arz da gomz mat ha da gendrec'hiñ, e tenn kemprediz da deurel warnañ ur sell semiotikel ha d'ober anezhañ korvoerezh ar c'hennotadurioù. Da skouer, e kaver an termenadur-mañ e *Dictionnaire des média*, Mame, 1971 :

RHETORIQUE *sémio*. Art d'organiser les connotations du langage.

hag an termenadur all :

CONNOTATION *sémio*. À la fois la dimension rhétorique des signifiants et le niveau idéologique des signifiés : p. ex. “Le loup dévore l'agneau” renvoie à la fable de La Fontaine et à la cruauté.

Kement ha mont etrezek an diazezoù avat, n'eo ket a-walc'h chom en amgant an arouezioù ha savlec'hioù ar Retorik e-keñver an arouezoniezh, ar semiotik : mont etrezek diazezoù an arouez he-unan a ranker. Sed a c'haller ober war-bouez kemmñ diskiblezh, eleze dilezel an arouezoniezh evit an anadennoniezh. Pezh a'm eus klasket ober e meur a studienn, en o zouez an notenn “Br. **arouez, ster**, h.a.”, KIS-345, La-08, pp. 333-343. Eno ez on bet degaset da skrivañ “e rankomp ledanaat hon sell ha degas e penn kont doareoù eus luniadur an arouez ken emplegat dezhañ ma ne gemer ket ar yezhoniezh ar boan d'o menegiñ” (id., p.336).

Tra ma empleg an denotañ un ergeñveriañ eeun, pep termen o piaouañ ur ster kendivizat, ez empleg ar c'hennotañ an emell e gwiskad ar ster denotadel eus ur c'hondoniad bountadoù o kinnig kemer perzh ennañ. Da skouer, pa lavaran : “Ar stêr a ya d'ar mor”, ez ambredan al ledenn lintrus a spurmantan eus va frenestr a-dreuz da skoultrou noazh an derv, diver an Aon war-du an Atlantel ; en un eil lankad avat e

stagan da glevout un dra all, lakaomp : va buhez o tremen, o vont war-du he finvez. Ur ster eilvet, kennotadel, a zeu da ziskregiñ an ambred diouzh ar ster denotadel. Ur goulenn a c'haller ober : a belec'h e teu ar ster eilvet-se ? Penaos intent ar c'hondoniad bountadoù, danvez sterioù, o kinnig daremouezh gant gwiskad ar ster kentañ ? Respont d'an atersoù-se o deus an anadennoniourion klasket reiñ. Un alberz eus o deskriadurioù a ziskouezan e KIS-345 pa ran anv eus “ar fiñvoù eulel o kengroaziañ dizehan er c'horf hag a ya da sklerijennañ ar bed dre reiñ ster dezhañ” (id., p.337). Dindan wiskad ar ster eeun, diforc'hell, kendivizet evel m'en savel an arouezioù emañ kelc'h an **eul**, gremmek, dialuskek, “rouedad paoterek an darempredoù eulek oc'h unaniñ hon c'horf gant ar bed” (id., p. 337). Seurt daremoug a'n tennderioù eulek en arver an arouezioù, seurt strumm gwaskus a zanvez ster o tont erzerc'h dre c'hoari ar prezeg, a'm eus kredet lakaat un anv warnañ hag ober anezhañ an **dareulañ**. Alese an doare all a ginnigan da veizañ ar Retorik, an **Dareulerezh**.

An daremoug, e-ser ar prezeg, a-berzh ar fiñvoù eulel e gwiskad ar ster denotadel zo dezhañ da frouezh an diwan eus sterioù eilvet war lavarennoù ar prezeg ha, da heul, war an arouezioù o-unan. War al lavarenn : “ar stêr a ya da...” e teu ur ster eilvet : “va buhez a ya da...”, hag an termen “stêr” e-unan ez eus outañ daou gemeradur, unan, eeun, kentañ : an Aon aze dirazon, egile, eilvet : va buhez. Gant gerioù all, diouzh ur savboent traloadel (tralavarel), komz eus ar stêr pa soñjan evit gwir e'm buhez zo mont dre un **neuz prezeg**. E se, mar lavaran : “ar stêr”, oc'h ambredañ an Aon, e ran gant an arouez en he ster kentañ, denotadel, o klotañ gant ar pezh a gaver diwar lenn ar geriadur, a anvin enta he **ster geriadurel** pe **ster diarlenn**. Bremañ, mar distagan : “ar stêr”, oc'h ambredan evit gwir va buhez, e ran gant un neuz prezeg, eleze gant an arouez en ur ster eilvet, kennotadel – a reas Gwalarniz **ster skeudennel** anezhañ – a gavan dikoc'h envel **ster diarneuz**.

Ar Retorik a aroueze ster kentañ ar gerioù diwar-bouez an adanv Gl. **propre**, Sz. **proper**, Al. **eigen**, **eigentlich**, evel pa vije da bep ger ur ster naturel, piaouel, a orin gantañ. Evit d'ar meno bezañ dilezet, e kendalc'her d'ober gant troiennoù evel Gl. **au sens propre**, Al. **im eigentlichen Sinn**, a-geñver hag a-gevenep d'ar Gl. **au sens figuré**, an Al. **im bildlichen Sinn**, ken ned eo ket diezhomm moarvat kaout un termen kevatal e Br. Kentoc'h eget gant **ster piaouel** avat e rafen gant **ster kewer** (hBr. *coguer*, Kb. *cywair*, Iw. *cóir*), en ur deurel evezh koulskoude : ne ve **kewer** kenster da **diarlenn** nemet e keñverioù 'zo, pa ve ar ster **diarneuz** kontrol da ster **diarlenn** hep bezañ **ankewer** evit kelo.

Ar ster kentañ, anavezet diwar lenn ar geriadur pe, ledanoc'h, dre ar c'henglev er gumuniezher yezher, zo enta ar ster evit an holl, strollennel. En eneb, ar ster eilvet, nesoc'h d'e vammenn, “noz diabarzh ar fiñvoù eulel o kengroaziañ dizehan e korf” pep hini, zo da gentañ penn ur ster evit pep den en e bart, hiniennel. Hiniennel betek ur poent evel just, rak un derez bennak a genglev a vez bepred a-zivout ar sterioù eilvet, ken dre natur an traoù (“an tan” hag “ar garantez”), ken dre c'hoari ar yezhoù (“rire jaune”, “c'hoarzhin glas”) hag, ent hollek, dre berzh ar c'henglev e-unan o ren en amparadur pep kevredigezh ha, mui ouzh mui, en amparadur kedvuhez an denelezh en he fezh. An diskiblezh o plediñ avat gant ar sterioù diarneuz en o hollveziadegezh bras pe vrasoc'h eo an **Argelouriezh**. Evit an **Dareulouriezh** – skiant an dareulerezh – n'eo ket hennezh he amkan, hogen studiañ an doareoù diseurt ma vez amparet an neuzioù prezeg, an treugoù heuliet gant dialusk an danvez ster evit dont da ster er prezeg. Da skouer, en treug a heulias an dialusk eulel, en doare ma c'hoarias an dareulañ evit disoc'hañ gant ster eilvet ar ger “stêr” er frazenn diaraok, hon eus anavezet al leterc'hañ.

Adalek Aristoteles betek Fontanier, Todorov hag ar *Groupe μ*, ez eo bet unan eus prederioù pennañ an dareulourion rummañ an neuzioù prezeg, pe **neuzennoù**. (**Dareuladoù** a c'haller ober anezho kenkoulz all, nemet e ranker ober anv eus un devoud : emañ mammenn an neuzioù prezeg en dareulañ, hogen dre ar prezeg end-eeun e taolont troad el lavar, o tont da vezañ furmoù anezhañ ; paouez a reont a vezañ dareuladoù bev, eleze poentoù eskoriñ ster evel ma'z eo al leterc'had barzhel, digent ha nevezus, evit bezañ hepken binvioù kehentiñ adarveret bemdez, hevelep ma'z a an arver diarneuz alies d'un arver diarlenn nevez – ken sonnet eo al ledanvad a zo er c'herienn “ur werennad porto” ma vez diverzhet gant ar yezher, ha ma'z eo ar c'herienn diarlenn “ur werennad win Porto” an hini a hañvalfe, dre an divoas ez eo, bezañ un neuzenn warni.)

RUMMADUR FONTANIER

Mar heulier rummadur Fontanier (1830), e tispartier daou c'henad **neuzennoù** (Gl. **figures**) :

FI. – An neuzennoù o tegas ur c'hemm ster er gerioù, o trozañ o ster diarlenn, anezho an neuzennoù trozañ pe **trozennoù** (Gl. **tropes**).

Daou spesad a ya d'ober genad an trozennoù :

FIa. – An **trozennoù gerel** (Gl. **figures de signification**), o tougen war an unvezioù geriadurel. Ur skouer hon eus gwelet c'hoazh uheloc'h gant al **leterc'hañ** (Gl. **métaphore**).

FIb. – An **trozennoù bommel** (Gl. **figures d'expression**), o tougen war unvezioù a zo ar bommoù lavar. Skouer : ar **goudaoliñ** (Gl. **litote**) ; er frazenn : “Ar meuz-mañ n'eo ket fall” (eleze “zo mat”), e toug ar goudaoliñ war ar bomm : “n'eo ket fall”.

FII. – An neuzennoù o c'hoari war stignadur parzhioù ar prezeg hep degas kemm e ster ar gerioù, anezho an neuzennoù luniañ pe **luniennoù** (Gl. : **figures proprement dites**).

Pevar spesad a ya d'ober genad al luniennoù :

FIIa. – Al **luniennoù savadur** (Gl. **figures de construction**), o tougen war ar frazenn. An **tuginañ** (Gl. **inversion**), da skouer, evel m'en kaver er werzenn-mañ gant Joakim GWILHOM :

Neoazh holl ar pobloù enep da Frañs a sav.

(LLB-gp. 601, p. 41.)

Aes eo kompren ez eo al luniennoù savadur neuzennoù dibarek evit pep yezh ha n'eus anezho nemet e kement ma forc'hont diouzh ar reolennoù degemeret evit ar yezh er prantad-mañ-prantad. Ar werzenn diaraok, troet ger evit ger e galleg, ne dorrfe ket reolennoù ar savadur.

FIIb. – Al **luniennoù hebadur** (Gl. **figures d'élocution**), o tougen war al lavarenn evit a sell fiñv ar ster. An **dereziañ** (Gl. **gradation**), da skouer, evel m'en kaver er gwerzennoù-mañ gant an hevelep aozer :

**Ar gloan du zo keroc'h, ar gloan gwenn zo klasket,
Ar gloan gris er foarioù zo bihanañ prizet.**

(LLB-gp. 1477-1478, p. 87.)

FIc. – Al luniennoù stil (Gl. **figures de style**), o tougen war ar frazenn evit a sell doare an deouezañ. An **droadell erlavariñ** pe **erlavarad** (Gl. **périphrase**), da skouer, evel ma'z eus unan e gwerzennoù all gant GWILHOM :

**[ar gwez a hader] a renko, gwir eo, hir amzer da zonet,
Ne daolint gwaskedenn nemet àr hon nied.**

(LLB-gp. 677-678, p. 47.)

An eil frazenn zo eztaolad troadellek ar frazenn gentañ. Diforc'h a vez graet etre an droadell erlavariñ hag an **droadell eranviñ** pe **eranvad** (Gl. **pronomination, circonlocution**), renket e-touez al luniennoù hebadur, o tougen war an anv, a erlec'hier outañ ur stroll gerioù, da skouer pa anvemp Roparz Hemon diwar-bouez an droadell o touezañ trivliadoù kemplezh, ar garantez en o mesk : “Paotr kozh Dulenn”.

FIId. – Al luniennoù devezout (Gl. **figures de pensée**), o tougen war an devezout, a-zizalc'h diouzh an deouezañ anezhañ. Ar **mojennañ** (Gl. **fabulation**), evel ma kaver ur skouer anezhañ e *Levr al Labourer* bepred :

**Ul labourer arall, den pivik ha minor,
A werzhas e dachenn evit bout marc'hadour.
Ar werzh a gerzhe mat, mes hini ne bae
Ha tuchant àr ar plouz ar minor a gouske.**

(LLB-gp. 1621-1624, p. 95.)

RUMMADUR TODOROV

Rummadur Todorov (1967) a lak kemm etre daou live neuzennoù : an **ezreolderioù**, gwariadurioù a-zevri ouzh reolennoù ar yezh, ezgramadeg el enta, degemeret en askont eus o arver barzhel pe brederel ; an **ezvoazderioù**, forc'hadoù diouzh arverioù boas ar prezeg.

TA. – An ezreolderioù (Gl. **anomalies**)

TA1. – Ar gwariadurioù er c'heñverioù etre son ha ster :

TA1a. – An **neuzennoù distilh** (Gl. **figures de diction**), ma taskemmer distagadur ar gerioù. Da skouer : [di#ster], distaget gant ur paouez e-kreiz da verkañ ez ambreder ar c'hemeradur "hep ster".

TA1b. – An **neuzennoù azluzañ**.

□ N'eus kendeç'heriad gallek ebet da Br. **azluzañ**. Dilezel a ran ar rummennoù ezrevellet amañ gant Todorov : **allitération, assonance** et **rime**, re skort, anat, evit deskrivañ an neuzennoù kevatal e brezhoneg. Ar stirann *-luz-* a arveran amañ gant ar c'hemeradur "poulzañ" (hBr. *-lus-*, DGVB. 248, aet da stirann ivez en termen Bredelfennerezh **luzad**).

An azluzañ a verk an distro eus un darvoud soniadel e-barzh ristenn ar prezeg.

TA1bα. – An **azluzañ eeun** a c'hoarvez eus distro anventet :

~ ur sonenn pe ur stroll sonennoù (**azluzañ sonennel**, Gl. **allitération** pe **assonance** hervez an aozerion). Skouer :

ur goumoulenn o tougen

(Koulizh KEDEZ, Talm 4, p. 59.)

~ ur gensonenn pe ur stroll kensonennoù (**azluzañ kensonennel**, Gl. **allitération**). Skouer :

avel flav ha foll a fuc'h

(Alan BOTREL, Talm 4, p. 15.)

TA1bβ. – An **azluzañ korvezek** pe **korluzañ**, o c'hoarvezout eus distro mentet ur sonenn (**korluzañ sonennel** pe **korsonenniñ**, Gl. **assonance** er ster strizh), ar sonenn gorluzat o vezañ anvet **korsonenn** ; eus distro mentet ur gensonenn (**korluzañ kensonennel** pe **korgensonenniñ**), ar gensonenn gorluzat o vezañ anvet **korgensonenn**.

TA1bγ. – An **azluzañ korvezek kemplezh** pe **korluzañ kemplezh** pe **klotennañ** (Gl. **rime**), o c'hoarvezout eus distro mentet ul luniad sonenn(où)-kensonenn(où) anvet **klotenn** (Gl. **rime**).

□ An notenn-mañ ned eo ket unan a werzaouriezh. Ar prepoz eo rummañ ha deskrivañ an elfennoù soniadel a ya d'ober furmoù diseurt ar werzaouriezh e meur a yezh. Evit arver an elfennoù-se er werzaouriezh, daveet da *Diazezoù ar sevel gwerzioù*, gant Fr. KERVELLA, Al Liamm, 1965, pp. 17-34 ; *Dornlevr krennvrezhoneg*, gant Goulven PENNAOD, Preder, 1979, pp. 165-176. Pell a vezañ peurunvan eo termeneg an daou aozer, un tech hennezh eur boas da gavout er yezhoniezh. Ouzhpenn se, dispis ha digempeoll e vez alies KERVELLA en e zisplegadurioù, pa lak da skouer da heñvelsterioù **klotennerezh**, **kenganerezh** ha **kenganez**.

TA1c. – E-touez ar gwariadurioù er c'heñverioù etre son ha ster e renk TODOROV ur rumm neuzennoù renket gant FONTANIER e-touez al luniannoù hebadur : ar vezañs en un hevelep frazenn eus gerioù damheñvelson (Gl. **paronymes**), eleze an **damarresoniezh** (Gl. **paronomase**). Skouer :

Eus ar c'hefestad d'ar c'hewestad

(La-08, p. 321.)

TA2. – Ar gwariadurioù e-keñver reolennoù ar c'hevreadur :

TA2a. – Ar **forc'hellegezh** (Gl. **ambiguïté**) diwar (dam)heñvelsoniezh ur gemalenn silabennoù. Skouerioù :

mont dezhi ~ mont d'he zi

diskorn (< di- skorn) ~ diskorn (< dis-korn).

TA2b. – Ar **goustav** (Gl. **ellipse**), renket gant FONTANIER e-touez al luniennoù savadur, anezhañ lemel termenou eus ar frazenn war-benn krennañ ha nerzhañ ar prezeg. E brezhoneg ned eo ket spis ar vevenn etre savadur reolennek ha savadur goustavek. Goustavek eo al lavarenn : “Brav an amzer” e-keñver houmañ : “Brav eo an amzer”, ha ken reolennek all neoazh.

TA2c. – An **tuginañ** (Gl. **inversion**) hon eus bet tro da venegiñ c'hoazh evel lunienn savadur e rummadur FONTANIER.

TA2d. – An **ardav** (Gl. **réticence**, sl. GBLF., ¶ 1146), renket gant FONTANIER e-touez al luniennoù savadur, anezhañ lezel diechu ar frazenn, peurliesañ war-benn kreskiñ dramaegezh ar prezeg. Skouer :

Evit ar Wirionez e'm bije roet va buhez, hag ouzhpenn ! Bremañ...

(Roparz HEMON, *Un Den a Netra*, Gwalarn 9, 1927, p. 13.)

TA2e. – An **amgemer** (Gl. **syllapse**), renket gant FONTANIER e-touez an trozennoù gerel, anezhañ kemer ur ger war un dro en e ster diarlenn hag en e ster diarneuz pe e kemeradurioù diarneuz disheñvel. Skouerioù :

Livañ tiez ha gevier.**Tennañ flugez ha daeroù.**

TA2f. – An **azyevañ** (Gl. **zeugme, zeugma**), renket gant FONTANIER e-touez al luniennoù savadur, a lakaer drezañ ur parzh eus ar frazenn da dalvoud e meur a rann anezhi. Skouer :

An eil a yeas d'ar c'hav, egile d'al liorz, unan all d'ar gegin.

An diforc'h gant ar goustav eo ne vez ket geriet an termen lamet gant hemañ endra vez geriet ur wech en azyevañ.

TA3. – Ar gwariadurioù e-keñver reolennoù ar steradur :

TA3a. – An **adammeg** (Gl. **allégorie**, sl. Da-64, p. 9), renket gant FONTANIER e-touez an trozennoù bommel, anezhi ur prezeg ma talvez ar ster diarlenn, o taveiñ da werc'hennoù (louerel), da lakaat intent ur ster diarneuz, o taveiñ da zerc'hennoù (goubarel). An hini vrudetañ eo “Adammeg ar Vougev” bet displeget gant Platon.

TA3b. – An **damveneg** (Gl. **allusion**), renket gant FONTANIER e-touez an trozennoù bommel, anezhañ lavarout un dra a laka da soñjal en unan all. Skouer :

AN DROUIZ MEUR.

Hag e toutit e tifennfoc'h Breizh atav... nann, pas atav... bepred e felle din lavarout.

(Jakez RIOU, *Gorsedd-digor*, Brest, 1928, p. 63.)

TA3c. – An **daouvarr** (Gl. **enthymème**) na c'haller displegañ nemet dre istor an termen. Hag eñ ger eus ar yezh voutin, e talvez an hGr. *ejnquvmhma* kement ha

"prederenn, amselled, mennoz, imbroud, empentad". Arbennikaet e voe gant Aristoteles a read anezhañ ur "seurtad tribarr (hGr. *sullogismov*~ Gl. *sylogisme*) diazezet war wirheñvelerioù pe arouezioù"; goude dedroadurioù e-leizh a-hed ar c'hantvedoù, en en despizer hiziv evel "tribarr a lezer angeriet ur rakvarr pe an dianvarr anezhañ". Darbennet eo bet ar c'hemeradur-mañ diwezhañ gant ar Retorik (a-wechoù en en anver "an tribarr retorikel") a zespiz an entimem evel "daelenn daouvarr, daou erganad ouzh he ober, ar ragerganad hag an dianerganad" – dre se e kinnigan an termen (**poellata**) **daouvarr. Skouerioù :**

Gevier hoc'h eus livet, rak se n'oc'h ket dellezek a fiziañs.

Ar c'haouiaded n'int ket dellezek a fiziañs ; rak se n'oc'h ket dellezek a fiziañs.

Ar c'haouiaded n'int ket dellezek a fiziañs ; ha c'hwi hoc'h eus livet gevier.

(Skouerioù tennet eus Paul FOULQUIE, *Dict. lang. phil.*, P.U.F., 1962, p. 215.)

E pep hini eus an teir daelenn-se e chom angeriet ul lavarenn : en hini gentañ, ar gourbarr ; en eil, ar gouvarr ; en trede an dianvarr.

□ An termen **tribarr** a zegemeran diwar-lerc'h VALLEE (VALL. 721). Hervez an degouezh, e ran gant **lavarenn, erganad, barr** (Gl. **proposition**). Pep **tribarr** a c'hoarvez eus daou **rakvarr** (Gl. **prémises**) : ar **gourbarr** (Gl. **majeure**) hag ar **gouvarr** (Gl. **mineure**) hag un **dianvarr** (Gl. **conclusion**). Eus daou varr an entimem e reer **ragerganad** (Gl. **antécédent**) ha **dianerganad** (Gl. **conséquent**). An tribarr, an daouvarr zo **daellennoù** (Gl. **arguments**) pe **poellatadoù** (Gl. **raisonnements**).

TA3d. – An **amster** (Gl. **équivoque**) eo ar bezañ meur a ster d'ur c'herienn. Skouer :

An holl draoù kaer a voe [...] lavaret diwar ho pouez.

(BAR. p. 123, in GIBR², p. 602.)

Daou ster zo d'ar frazenn hervez ma inteter enni an araogenn *diwar-bouez* "a-zivout", pe an araogenn *diwar* "a-zivout".

TA3e. – Ar **mojenañ** (Gl. **fabulation**), meneget diaraok evel lunienn dezevout e rummadur FONTANIER (sl. *FII*d). Sellet e vez evel un adammeg astennet, troet en hanezenn.

TA3f. – An **amlec'hiañ** (Gl. **hypallage**) zo treuzlakaat keñverioù gramadeg e diabarzh ar frazenn hep ma c'hoarvezfe forc'hellegezh. Skouer :

Lakait ho potoù en ho treid.

tro brezeg arveret e-lec'h : "lakait ho treid en ho potoù".

TA3g. – Ar **c'herc'hennad** (Gl. **synonymie** : anvet **métabole** gant FONTANIER), anezhañ ul lunienn hebadur o c'hoarvezout eus un aridennad bommoù heñvelster. Skouer :

[...] Aze, en ur c'hroz don

E talc'h an aotrou Doue, evel en ur prizon,

An avel digempenn, an tempestoù trouzus,

Ar brogon, al luc'hed hag ar gurun spontus.

(LLB-gp. 45-48, p. 133.)

TA3h. – Al leterc'hañ (Gl. *métaphore*) zo ambredañ A dre ober gant an arouez o tenotañ B, ken e vez diskogellet an arc'hwel denotañ ha digoret hent d'ar c'hennotañ. Skouer :

**He daoulagad,
Yaouank evel ar stivell war an traezh**
(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, Al Liamm, 1967, p. 66.)

Ambredet e vez A (“he daoulagad”) e-ser denotañ B (“ar stivell war an traezh”), ken emañ brellet e daou lec'h an arc'hwel denotañ : e-keñver B ez eo barrennet, neptuet an denotañ (merk an neptuiñ o vezañ “evel”) ; e-keñver A, pa'z eo distroet war-du ennañ ar c'hennotadurioù o tont war-c'horre da heul neptuidigezh an denotañ B. Skouer all :

**An eñvor a zo c'hoant.
Balafenn a vres hec'h eskell
En ur c'hastell dir e ziri diniver.**
(Roparz HEMON, *id.* p. 117.)

Eus an daou leterc'had bezant amañ, an hini kentañ zo a seurt gant hini ar skouer diaraok : geriet eo A₁ (“an eñvor”) ha B₁ (“Balafenn”) ; angeriet hepken merk an neptuiñ. En eil ned eo geriet nemet denotadur B₂ (“ur c'hastell dir e ziri diniver”), angeriet e chom denotadur A₂ :

A ₁ “eñvor”	A ₂ (angeriet)
B ₁ “Balafenn”	B ₂ “ur c'hastell [...]”

Savelet e vez ambredadur A₂ diwar-bouez ar c'hennotadurioù distroet diwar B₂ neptuet hag ar furm ambredañ enlouc'het d'ar prezeg gant al leterc'had kentañ. Trede skouer :

SKEUDENN

**Glanoc'h, goulou da zaoulagad,
digenvez e tro ar bed en-dro da'z penn ;
da jod hir,
ha da c'hourrenn hiroc'h, hiroc'h,
ha da vizied sonn ha treut,
melen ha disliv.**

**Gwagennoù heson
ar stered,
sonerezh tanav, sonerezh trumm,
safronezh pemp mil balafenn,
safar pemp mil taboulin.**

(Roparz HEMON, *id.*, p. 26.)

Amañ n'eus geriet denotadur A ebet. Diouzh rann gentañ ar varzhoneg e tastumer ez eus anv eus ur poltred, hep spisadur all, an ambredañ o vont dre hent ar c'hennotañ dreist-holl. An denotañ B kefleuniet diwar-bouez pevar leterc'had ar rann diwezhañ a ro tro d'un eil gwagennad kennotadurioù da zont war-c'horre kennotadurioù ar rann gentañ. Hogen,

mard eo dispis a-walc'h an denotadur A_1 (ur poltred, pe un dudenn boltredet, pe...) dre berzh an digempouez e gounid ar c'hennotañ, e vaner dibourvez krenn evit a sell un denotañ A_2 . Ken emañ al leterc'hañ diazezet war ar forc'had etre daou wiskad kennotadurioù.

O vont eus domani an dareulouriezh da hini ar ouiziadoniezh, e ranker menegiñ keveneb al leterc'hañ ez eo an **dienderc'hañ**, eleze ambredañ A dre ober gant an arouez o tenotañ A, kuit a zareulad enta, sl. KIS-365, La-09, p.152.

TA3i. – Al **ledanviñ** (Gl. **métonymie**), renket gant FONTANIER, evel al leterc'hañ, e-touez an trozennoù gerel, a dermener evel erlerc'hiadur ur ger ouzh unan all diazezet war ur c'heñver etre div ergorenn o revout an eil er-maez eus eben. Gant gerioù all, da ambredañ A e reer anv eus B, A ha B o vezañ etrezo ur c'heñver :

– a arbennelezh ; an devouder evit an devouded : “strujusañ pidenn a'r vro” evit un tad a zaouzek bugel ;

– a arbennelezh ; an devouded evit an devouder : “an trabas o tont”, pa zegemerer lizher an tellerezh ;

– a endalc'herezh, pa lavarer “Roazhon” evit Roazhoniz ;

– a lec'helezh, pa lavarer “ur banne champagn” evit ur banne gwin Champagne ;

– a argelelezh, pa lavarer “ar Groaz Ruz” evit an Aozadur dindan an ardamez-se ;

– a vonveziadelezh, pa lavarer “ur Sainte-Victoire” evit un daolenn gant Cézanne diwar c'houstur ar menez provañsat.

TA3j. – Al **ledentalañ** (Gl. **synecdoque**) zo ivez un drozenn c'herel termenet evel erlec'hiadur ur ger ouzh unan all diazezet war ur c'heñver etre derezioù ental disheñvel, da skouer pa reer anv eus :

– ar parzh evit an holl : “va c'hoef” evit va gwreg ;

– an holl evit ar parzh : “petra lavar Roazhoniz?”, pa c'houlenner e ali digant ur Roazhonad ;

– an dibarek evit an hollek : “ur Rothschild” evit un den pinvidik ;

– ar genad evit ar spesad : “al loen” evit ar c'hi ;

– ar goubar evit al louer : “ar yaouankiz” evit ar re yaouank ;

– an anv boutin evit an anv piaouel pe a-c'hin, un anv piaouel evit un anv piaouel all : “ar barzh” evit Hölderlin ; “ur Stalin” evit un diktatour ; “an Dulennad” evit Roparz Hemon. Ar seurtad-mañ ledentalad a reer anezhañ ivez ur **gourzhanvad** (Gl. **antonomase**).

Merzhout a reer ned eo ket fraezh bepred ar bevennoù etre al ledentalañ hag al ledanviñ nag etre ar gourzhanviñ hag an eranviñ.

TA3k. – An **amlizhañ** (Gl. **mimèse**) zo degas e savidigezh un destenn, hep kuzhat o orin, furmoù tennet eus un oberenn all. Skouer :

**Ha labourat
lakaat da ouel lakaat da c'her
o lestr gortozet pell
hag ar porzh
a sav e dal davedout, a'z anavez
hag a ro dit e c'houmor
an dihunvre
a ziraeez [...]**

(Guy ÉTIENNE, *Al Liamm*, niv. 190, 1978, p. 373.)

ma'z eo amprestet an arroud : “o lestr [...] e c'houmor” diwar ur varzhoneg gant Roparz HEMON : AL LESTR, *Barzhonegoù*, id., p.33. Da ziforc'hiñ eo an amlizhañ diouzh an **damveneg** (sl. TA3b diaraok) a zo un dave emplegat, diouzh an **damgoun** (Gl. **réminiscence**), oc'h azonañ levezon un oberenn war un aozer hep rat dezhañ, ha diouzh ar **goubreizhañ** (Gl. **plagiat**) a zo sinañ da oberenn diles un drevezadenn dianzav.

TA3l. – An **neuzennoù gourzheb** (Gl. **figures de la contradiction**) a ziforc'her, hervez lec'h ar gourzheb, etre :

– an **emdourtad** (Gl. **oxymore, oxymoron**) pa gej daou ganteul dezho arganteulioù gourzhebek hag an un ergeñverenn. Skouerioù : “an heol du”, “an tan yen” ;

– an **diac'hinad** (Gl. **paradoxe**) zo ul lakadenn c'hourzhebus e-keñver ar meno boutin. Skouer :

Goût a ouzon ne c'hell ket hepdon Doue bevañ un eilenn.

ANGELUS SILESIUS.

– an **diac'hinegezh** (Gl. **paradoxisme**), treuzenn vommel e rummadur FONTANIER, a gaver e nep frazenn ma vez gourzheb etre doareennoù an un divoud ; alies e reer an un neuzenn eus an diac'hinegezh hag an emdourtad.

– ar **c'hourzhdael** (Gl. **antilogie**) zo ur gourzheb etre lavarennoù. Skouer : “da'm mignon ar rabin e lavaren ne'm eus mignon yuzev ebet.”

– ar **c'hourzhdezv** (Gl. **antinomie**) zo ur gourzheb etre dezvoù, pennaennoù. Un termen a brederouriezh eo kentoc'h. Skouer :

**Setu an hini gentañ eus peder gourzhdezv ar poell glan, hervez
KANT : «D'ar bed ez eus un derou en amzer ha bevennoù en egor ;
d'ar bed n'eus derou ebet en amzer, na bevenn ebet en egor, pa'z eo
anvevenn koulz en amzer hag en egor.»**

(P. FOULQUIE, *Dict. lang. phil.*, p. 37.)

□ N'eo ket diezhomm ober amañ un adsell war deskad kemeradurioù an termen Gr. *nomos*, La. *lex*, Gl. *loi*, Sz. *law*, Al. *Gesetz* hag ar c'hendec'heriadoù Br. anezhañ. Tro ez eus bet da gevenebañ *lezenn* ha *savelell* (Da-64, p. 105), *lezenn* ha *dezv* (*Emsav* 7, 1967, p. 167 ; 27, 1969, p. 90), *dezv* ha *deved* (*Emsav* 31, 1969, p. 224). Heuliañ a rin an urzh dibabet gant André LALANDE, *Voc. phil.*, pp. 579 hh. :

~ **A.** – Reolenn hollek ha gourc'hemennus o leviañ eus an diavaez oberoù an dud. Br. **lezenn**.

≈ **A1.** – Diwar ar c'hustum, an hengoun, an henvoaz. Br. **reolenn, lezenn**.

≈ **A2.** – Dezgeriet ha gourbonnet gant ur veli. Br. **lezenn, reizh, bonreizh, dezv, deved** (evit arver resis pep hini eus an termenou-se, sl. *Emsav* 27, 1969, pp. 79 hh.).

≈ **A3.** – Lakaet da erzerc'had youl Doue. Br. **lezenn**.

~ **B.** – Embregerezh ur galloud, destrizh a-berzh an dud pe an traoù. Br. **lezenn, beli, gourc'hemenn, renkoù**.

~ **C.** – Reolenn diabarzh, oc'h erzerc'hañ anien pe eorizh ur boud, un arc'hwel. Arzalet e vez seurt rumm reolennoù, ha hervez ma vez graet anezho gwir vonioù retvezek ha diabarzh pe, en eneb, danzeadoù diavaeziek, e vo arveret a-getep Br. **dezv** pe **lezenn**.

≈ **C1.** – Pennaennoù diazez an dezevout. Gl. **lois de l'esprit**, Sz. **laws of thought**, Al. **Denkgesetze**, Br. **dezvoù an dezevout**.

≈ **C2.** – E-keñver divezelezh, ez eus bet komzet eus **gwir naturel** (*Emsav* 27, 1969, p. 87), **lezenn naturel** e kement ma seller “emañ ar gwir divezel e dalc'h speredegzh pep pobl” (*id.*, *ibid.*) ; er c'hemeradur-se e ra Roparz HEMON gant “**Lezennoù** ar Varc'hegouriezh” (*Tri Boul.*, p. 149). Hogen mar greer eus Gl. **loi morale**, Sz. **moral law**, Al. **Sittengesetz** an dezgeriad eus ur bennaenn hollveziadel, boniek ha dleadek, e ranker mont dre ar Br. **dezv divezel**.

≈ **C3.** – E-keñver arz ha kened ez eus bet renet breutadurioù heñvel ouzh ar re emaoamp o paouez diskeudañ e-keñver divezelezh. Menegomp : Br. **eorizh**, Gl. **(l')idéal** ; Br. **destloù ar gened**, Gl. **les canons de la beauté**.

~ **D.** – Lakadenn hollek o stadañ keñverioù reoliek etre rummoù devoudoù. Gl. **loi**, Br. **saveleenn**. Skouer : “**saveleenn** Mariotte.”

– ar **gourzhdod** (Gl. **antithèse**) zo stignadur kemparzh an dezrevell war-benn lakaat ur gevenebiezh war wel. Skouer :

Tañva

**Gant bara sec'h ar pemdez, trenk pe zivlaz,
Mel an diamzer.**

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, *ibid.* p. 15.)

A-gostez e lezan amañ kemeradurioù all an termen **gourzhdod** er brederouriezh : KANT, da skouer, a ra *These* (Br. *dod*) hag *Antithese* (Br. *gourzhdod*) eus lakadennoù ar c'hourzhdezv.

TA3m. – Ar **gourleizhad** (Gl. **redondance, pléonasme**) zo ar rumm a rankan savelañ da lakaat urzh en termenou arveret er yezhoù all. Ennañ e renkan kement neuzenn o vec'hiañ ar prezeg gant gerioù dreistezhomm evit an dezgeriañ, ha pa ve talvoudus pe

didalvoud seurt bec'hiad e-keñver ar c'hennotañ, ha pa ve stiet war ar geriañ pe an derc'hañ. Diwarnañ e rumman an neuzennoù :

– diouzh ma'z int stiet war an derc'hañ (isrumm an **arrezerc'hadoù**) :

~ an **aterc'had** (Gl. **pléonasme**) zo an eztaol en un hevelep dezgeriad eus un arganteul diwar-bouez kanteulioù disheñvel. Lavarout a reer ez eus **aterc'had bac'h** pe **aterc'had stu** hervez an displeg pe ar spletus ez eo evit ar prezeg. Skouerioù :

**Ar spesoù loagr, ar spesoù luch,
War gael an dremmwel o vruchiñ**

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, ibid., p. 79.)

Ar c'hirri-tan, an otoioù [...]

(Ristenn FR3.)

~ an **arunderc'had** (Gl. **tautologie**) zo un aterc'had o tezgeriañ e div furm disheñvel an hevelep mennoz dik. Skouer :

Hoali mab-den a vez termen dezhañ — marvel eo mab-den.

E lavar ar Boelloniezh, ez eo an arunderc'had un erganad a zo gwir dre berzh e furm end-eeun. Evit Louis ROUGIER ez eo dezvoù al Logik arunderc'hadoù rik pa c'hoarvez pep hini eus un treuzfurmadur hep koll na gounid diwar ar re all.

– diouzh ma'z int stiet war ar geriañ :

~ an **arrec'heriad** (Gl. **redondance, réduplication, épanalepse**) zo an azlavar eus un hevelep ger pe eus furmoù gramadeg ur raganv en hevelep lavarenn.. Skouerioù : “He sae oa kaer, kaer”, “Va zi din-me.” Evel an arrezerc'hadoù, e vez an **arrec'heriadoù stu** pe **bac'h** hervez ma'z int talvoudus pe get evit ar prezeg.

TA3n. – An **dremmegañ** (Gl. **prosopopée**), lunienn dezvout ma prester drezañ trivliadoù, prezegoù, oberoù da ergorenoù goubar, da loened, anveion, tud ezvezant pe varv, m'o handerc'her e rezh tudennoù (Br.-**tudennañ**, Gl. **personnification**), ma emzivizer ganto (Br. **kehebiñ**, Gl.-**dialogisme**). Skouer :

**Ouzhpenn, tra hirisus ! al loened a gomze,
A redek er gwazioù an dour a arsave,
An douar a zigoras don edan ar pazoù
Ha limajoù ar sent a skuilhas holl daeroù.**

(LLB-gp. 581-584, p. 41.)

TA4. – Torradur ar c'heñverioù etre an arouez hag an dra

TA4a. – Ar **gourzhanvad** (Gl. **antonomase**), (sl. TA3j diaraok).

TA4b. – Ar **goulezad** (Gl. **concession**) zo ober van da anzav emañ ar gwir gant ar c'hendivizer.

TA4c. – Ar **c'hevareizhad** (Gl. **délibération**), lunienn dezvout a zo anezhi emreiñ da arzaelañ pezh a venner ober, war-benn lakaat a-wel an abegoù d'e ober.

TA4d. – An **erdaoliñ** (Gl. **énallage**), lunienn savadur a zo anezhi erlec'hiañ un niver, un amzer, ur gour ouzh un niver, un amzer, ur gour all. Skouerioù :

Erdaolad niver :

**Ni A. G. RICHARDS, Maer PENSANS
ha ni Joseph ARGOUARC'H, Maer KONK-KERNE [...].**

(KIS-266, La-08, p. 107.)

Erdaolad amzer :

**C'hwec'h devezh goude se e kemer Jezuz gantañ Pêr, Jakez ha Yann
e vreur evit o c'has en distro war ur menez uhel. Hag e voe
treuzneuziet dirazo [...]**

(AHSM. 17.1-2.)

Erdaolad gour :

**Daoust hag an aotrounez-mañ, – a lavaras Kasandro, – a rafe din an
enor bras da zont da'm zi soul dister ?**

(Roparz HEMON, *An Tri Boulomig kalon aour*, Al Liamm 1961, p. 114.)

TA4e. – Ar **gourzaoliñ** (Gl. **hyperbole**), trozenn vommel, anezhi reiñ eus an traoù un derc'hadur reñverek. Skouer :

**Ar mor èl ur menez a c'hweñv hag a skumenn ;
Tuchant tost da 'r c'hogus emant àr an houlen ;
Tuchant d'o daoulagad ar mor, en ur faoutiñ,
A zizolo an douar hag ar sabl é verviñ.**

(LLB-gp. 75-78, p. 133.)

TA4f – An **atersad** (Gl. **interrogation**), lunienn stil, a c'hoarvez a ober atersoù war-benn degas ar c'hendivizer d'un asant, d'un anzav, h.a. Skouer :

EMER

Ar merc'hed-se

**A gar ac'hanout. Dit e ro pep unan
Darn eus he c'horf, darn eus he ene.
Moarvat e talv ur profig diganit ?**

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, ibid., p. 60.)

TA4g. – Ar **gwenvrazhañ** (Gl. **ironie**), trozenn vommel, anezhi lavarout dre fent, dre c'hoap pe dic'hoarzh, met bepred gant argadusted, komzoù kontrol d'ar pezh a soñjer hag a venner ober intent. Skouer :

**Evidon-me tanfoeltr biken
Na euredin ur femelenn,
Mar ne dou din dirak testoù
E vin korniek 'vel ur c'harv !
Rak ev'rusañ den a vale
Ez eo un dogan, war ma fe.**

(Prosper PROUX, *E holl oberoù*, Ar Bobl, 1913, p. 149.)

□ Boas omp da arverañ an termen etrevroadel **ironiezh** ha va amkan ned eo ket e zistroadañ. Neoazh e kinnigan amañ ur c'hevatal luniet diwar *gwen-* (Kb. *gwên*, Br. *gwenc'hoarzh*), *-brazh-* (Kb. *brath*), d'ar yezherion an dibab, hep ankouaat e c'hell c'hoari bepred gwikefre ar "c'hevezerezh kenforc'hus" (sl. KIS-302, La-08, p. 198) etre termenou roet da genster.

TA4h. – Ar **goudaoliñ** (Gl. **litote**), sl. *F1b* diaraok.

TA4i. – An **erlavarad** (Gl. **périphrase**), sl. *F11c* diaraok.

TA4j. – An **emskoevañ** (Gl. **prétérition**), trozenn vommel ma reer van drezi da dremen hep lavarout ar pezh a lavarer evelkent gant nerzh. Skouer :

“Mar bijen gouest, e lavarjen pegen bras eo ho madelezh, pegen truezus oc'h en hon c'heñver, pegen hael...”

TA4k. – An **erluezad** (Gl. **prolepse**), lunienn dezevout, anezhi troc'hañ rak un arbennadenn dre he degas hag he diskar en a-raok. Skouer : “C'hwi zo o vont da soñjal ez an re bell ganti, met kent pell eo me a ranko derc'hel warnoc'h.”

TB. – An **ezvoazderioù** (Gl. **figures** e rummadur Todorov)

TB1. – Torradurioù ar c'heñverioù boas etre son ha ster

TB1a. – An **deveradegzh** (Gl. **dérivation**), lunienn hebadur, anezhi arverañ en hevelep frazenn termenou kendeveret. Skouer :

Grit d'ho furlukined [...] furlukinat e-giz ma ouzont ober.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.* ibid., p. 147.)

TB1b. – An **amzec'hwelañ** (Gl. **polyptote**, Kb. **amddychwel**), lunienn hebadur, anezhi arverañ lies gwech en hevelep frazenn furmoù gramadegel disheñvel (e-keñver reizh, niver, gour, or) eus an hevelep ger. Skouer :

Avel an avelioù ! Avel eo pep tra !

(KOHE., 1, 2.)

TB1c. – An **arenebiñ** (Gl. **réversion**), lunienn stil, doare gourzhdodiñ ma reer div wech gant an un gerioù hevelep ma tegouezher gant div lavarenn kevenep dre o ster. Skouer :

Dav debriñ 'benn bevañ, ha nann bevañ 'benn debriñ.

(MOLIERE, *Ar Skragn*, III, 1.)

TB2. – Torradurioù e-keñver boaz ar c'hevreadur

TB2a. – An **dehebad** (Gl. **apostrophe**), lunienn stil ma komzer ouzh an dud pe an traoù tudennet. Skouer :

Ur vaouezig paour, [...]

Ur vazh gwenn en un dorn, en arall ur rozer,

A yae, Mari, eit ho pediñ.

(LLB-gp. 3-6, p. 149.)

TB2b. – Ar **c'hantarc'had** (Gl. **apostrophe, interpellation**) zo nes d'an dehebad, pa'z eus anezhañ ur bomm prezeg distaget ouzh unan bennak, diforc'h diouzh an dehebad avat pa'z eo un **derhebad** (sl. KIS-291, La-08, p. 171) pe un **annebad** (Sz. **speech act, illocutionary act**, Gl. **acte illocutoire**, sl. KIS-291, id, pp. 171-172), eleze lusket gant ar c'hantaezañ pe o c'hoari evel real er gedvuhez. Skouerioù :

“A Gouc'houlin !**Trubard ! [...]**(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, ibid., p. 46.)**O Salver karantezus !****Hiniv a vlein an neñv,****Taolet ur sell truezus****Ar ho kaezh bugale.**

(LLBgp. 65-68, p. 147.)

TB2c. – Al **lezgeriennañ** (Gl. **apposition**), lunienn savadur oc'h ober gant al lezgeriennoù. Ar yezhadurezh a lak kemm etre al **lezgerienn adanvel** (Gl. **apposition simple** – skouer : “An arenebiñ, lunienn stil, [...]”, sl. SADED Yad-3, p. 11-12,4.3.3.d), hag al **lezgerienn adverbel** (Gl. **apposition circonstancielle**) – skouer :

Anton, goude poket d'e vamm gant c'hwervoni, a oa pignet d'e gambr.(ABEOZEN, *Hervelina Geraouell*, p. 51, in SADED, Yad 9, p. 14.)

TB2d. – Ar **c'hehebiñ** (Gl. **dialogisme**), lunienn stil, anezhi diskrievañ ur c'hendiviz gwir pe ijinet. Skouer :

FAND

Tec'hout a ran.

KOUC'HOULIN

Perak ?

FAND

E'z kichen c'hoazh**E vin, diwelus, dit ur frealz, gwasked,****Un anken ivez.**(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, ibid., p. 74.)

TB2e. – An **dehaezad** (Gl. **incidence**), lunienn savadur o tennañ d'an aterc'hañ ha d'al lezgeriennañ, anezhi ouzhpennañ d'ur frazenn adparzhioù o taskemmañ, n'eo ket ar ster, met ar moz (sl. SADED Yad-0/4-6,4.). Isrummoù :

– an **ensoc'had** (Gl. **parenthèse**), lunienn stil, anezhi enlakaat ur bomm (gerienn, lavarenn) e-barzh ur frazenn, peurliesañ da zegas ur resisadenn ; dispartiet e vez diouzh ar peurrest eus ar frazenn gant arouezioù ensoc'hañ, rezanoù pe skejoù (sl. La-02, pp. 111-114). Skouerioù :

[...] na rofent ket**Ur gwenneg, – gant ma oufent ! – 'vit da aberzh**

Peurbadus, mantrus !(Roparz HEMON, *id.*, *ibid.*, p. 12.)

Ur pallenn seiz glas (un tamm rubanenn kouezhet diouzh lost ur marc'h deiz ar Briziadeg Labour Douar) a voe degaset gant Margod d'an tri aotrou da azezañ.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.*, *ibid.*, p. 50.)

– an **astalad** (Gl. **interruption**), lunienn stil, anezhi lezel ur frazenn diechu, pe evit boulc'hañ unan all, pe evit he dastroc'hañ gant un ensoc'had, un **tridad** (Gl. **exclamation**) pe nep neuzenn all. Skouer :

Froudennoù gouez an noz...**Ha trumm, o regiñ**

**Pallenn an hurlink gant ur sarac'h sioul,
Klevet em eus ur c'hwitell dre va hun.**

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, *ibid.*, p. 33.)

Alies e vez an astalad war un dro un **ardav** (sl. *TA2d* diaraok). Skouer :

**– O ! nann gant komzoù boutin... – petra 'vern
D'ar c'hadour [...]**

(Roparz HEMON, *id.*, *ibid.*, p. 88.)

– ar **goulerc'had** (Gl. **suspension**), lunienn stil o c'hoarvezout a lakaat gortoz betek dibenn ar frazenn ur parzh a venner pouezañ warnañ. Skouer :

**Lintrus, eus Tan ar Sell ganet,
Kenedus ha glan e'z anken,
E lez ar valvenn o krenañ,
Daeraouenn.**

(Roparz HEMON, *id.*, *ibid.*, p. 71.)**TB3.** – Torradurioù e-keñver boaz ar steradur**TB3a.** – Ar **gourzhdod** (Gl. **antithèse**), lunienn stil (sl. *TA3l* diaraok).

TB3b. – An **azreizhañ** (Gl. **correction**), lunienn stil ma tistroer war ar pezh emeur o paouez lavarout evit degas un divankadenn greñvaat, dikaat, h.a. Skouer :

An Dimezell Yolanda, hep ket a fazi, a oa en he c'hastell, mar karit ober kastell eus un aspled a-zioc'h un daol hir renket a-hed ar voger.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.*, *ibid.*, p. 142.)

TB3c. – An **dazlevnañ** (Gl. **expolition**), lunienn devezout, anezhi displegañ meur a wech an hevelep mennoz evit pouezañ warnañ hag e ziskouez en arvezioù disheñvel. A rumm emañ gant an **arrezerc'had** (sl. *TA3m*) hag ar **c'herc'hennad** (sl. *TA3g*). Skouer :

N'en em chalit ket evit ho puhez, da c'houzout petra vo deoc'h da zebriñ, nag evit ho korf gant petra e vo gwisket. Rak ar vuhez a zo muioc'h eget ar boued, hag ar c'horf muioc'h eget ar gwiskamant.

Sellit ouzh ar brini : ne hadont ket, ne vedont ket, n'o deus na kav na solier ; ha koulskoude Doue a voueta anezho.

(Lk., 12., 22-24, PEAV., pp. 172-173)

TB3d. – An **dereziañ** (Gl. **gradation**), lunienn hebadur (sl. *FIIb* diaraok).

TB3e. – An **azdanzen** (Gl. **rétroaction**), lunienn dezevout ma reer drezi distro war ar mennoziou a zo bet pledet ganto. An azdanzen zo d'an dezevout ar pezh ez eo an azreizhañ (sl. *TB3b*) d'ar stil.

TB3f. – Ar **goubeizhad** (Gl. **sustentation**), lunienn dezevout ma talc'her drezi al lenner pe ar selaouer war c'hed eus un darvoud evit e souezhañ muioc'h a se da c'houde. Tennañ a ra d'ar **goulerc'had** (sl. *TB2e*), gant an diforc'h ez eo hemañ ul lunienn stil. Skouer :

GLAC'HAR

– **Mont a rez war raok betek ar gêr,**

Chañs a'c'h eus !

– **Ya, marv eo va mamm,**

Ha ne oan ket aze.

(Maodez GLANNDOUR, *Komzoù bev*, Skridoù Breizh, 1949, p. 135.)

Dezneuziet eo Br. *goubeizh*- diwar Kb. *gobaith* (Sl. ivez moarvat hBr. *gurpait*).

Pa reer gant ar goubeizhad er filmoù, e komzer eus **arnec'h** (Sz. **suspense**, Gl. **suspense**, **suspens**) evit an ampoent eus an darvezadur ma vez an arvesterion o c'hortoz gant enkreuz ar pezh a zo o vont da c'hoarvezout. Dre astenn, ez arverer an termen ivez evit al lennegezh hag evit degouezhioù ar vuhez.

TB4. – Torradurioù ar c'heñverioù boas etre an arouez hag an dra

TB4a. – An **amzerluniñ** (Gl. **chronographie**), neuzenn o c'hoarvezout a zeskrivañ un anadenn amzerel.

TB4b. – Ar **c'hreudluniñ** (Gl. **prosopographie**), neuzenn o c'hoarvezout a zeskrivañ perzhioù korf un dudenn werc'hel pe zerc'hel.

TB4c. – Ar **bredluniñ** (Gl. **éthopée**), neuzenn o c'hoarvezout a zeskrivañ perzhioù spered un dudenn werc'hel pe zerc'hel.

Ne vez ket arveret *kreud* ha *bred* en termenoù-mañ diwezhañ en hevelep ster hag er Bredelfennerezh, anat eo, hogen en askont eus an hevelep kevenebiezh a vez etrezo e meur a ziskiblezh.

TB4d. – An **egorluniñ** (Gl. **topographie**), neuzenn o c'hoarvezout a zeskrivañ ul lec'h dibarek.

TB4e. – Ar **poltrediñ** (Gl. **portrait**), neuzenn o c'hoarvezout a zeskrivañ perzhioù korf ha spered un dudenn werc'hel pe zerc'hel. Tennañ a ra war un dro d'ar **c'hreudluniñ** ha d'ar **bredluniñ** (sl. *TB4b* & *TB4c*).

TB4f. – An **taolenniñ** (Gl. **tableau**), neuzeñ o c'hoarvezout a zeskrivañ un dra bennak en arvezioù diseurt. Diouzh an dro, e kaver enni ur **poltrediñ**, un **egorluniñ**, un **amzerluniñ** (sl. diaraok).

RUMMADUR AR GROUPE μ .

Ur rummadur all eo an hini embannet gant ar *Groupe μ* en e levr *Rhétorique générale*. E bal eo peurfurmelaat, stlennekaat, ar Retorik dre harpañ war genvelladoù ar yezhoniezh.

D'an neuzennoù e ro an anv hollek Gl. **métabole** (Br. **darwezd**), o savelañ pevar live dezho :

μ A. – An darwezadoù e par ar sonioù pe **darsoniadoù** (Gl. **métaplasmes**) hag e par al lizherennoù pe **darskridadoù** (Gl. **métagraphes**).

μ B. – An darwezadoù e par luniad ar frazenn pe **dardrevnadoù** (Gl. **métataxes**).

μ C. – An darwezadoù e par ar sterioù pe **darsteradoù** (Gl. **métasémèmes**).

μ D. – An darwezadoù e par ar meizañ pe **darvezadoù** (Gl. **métalogismes**).

□ E Gl. en deus ar *Groupe μ* amprestet digant an "ancienne Rhétorique" an daou dermen *métabole* ha *métaplasme* en ur wiskañ warno sterioù nevez, ha goveliet diwar batrom gerluniadel an daou amprest-se pevar luniad all.

E Br., e'm eus termet war ar rakger da zibab. Soñjet 'm eus da gentañ e *led-* pa edo arveret endeo e-barzh *ledanvad*, *leterc'had*, h.a. ha, goude meur a daol arnod, dre *les-*, *ken-*, *arou-*, h.a., e'm eus tuet gant *dar-*, marteze en askont ma c'hoarvez an *dareulezh* eus an *darvoudoù* o tizhout furmoù ar prezeg.

Da eil kedrann *darwezd* e'm eus kemeret *gwez* (hBr. *gued*, Kb. *gwedd*). Evit *darsoniad*, *darskridad*, sl. KIS-144, La-07, p. 9.

E pep hini eus ar pevar live e ranner an darwezadoù hervez ma c'hoarvezont eus :

1. – un **dilemel** (Gl. **suppression**) ;
2. – un **azdodiñ** (Gl. **adjonction**) ;

3. – un **dilemel-azdodiñ** (Gl. **suppression-adjonction**) ;
 4. – ur **c'hevamsaviñ** (Gl. **permutation**).

μA. – Live kentañ : **darsoniadoù** ha **darskridadoù** (Gl. **métaplasmes** ha **métagraphes**).

μA1. – Dilemel

μA1a. – Ar **raktroc'h** (Gl. **aphérèse**), dilamad e derou ar ger. Skouerioù : “baoe, 'ta” evit “abaoe, enta”.

μA1b. – Al **losttroc'h** (Gl. **apocope**), dilamad e dibenn ar ger. Skouerioù : “trug” evit “trugarez”, “embreg” evit “embreger” (losttroc'h gantañ talvoud geriadurel, sl. *ÉC*, 11, pp. 456-450), “spluj”, “stag” evit “splujañ”, “staget” (losttroc'hoù ganto talvoud yezhadurel, sl. SADED, *Yad* 9, p. 6, 4. k ; pp. 12-13, 7. b).

μA1c. – Ar **meztroc'h** (Gl. **syncope**), dilamad e diabarzh ar ger. Skouer : “laret” evit “lavaret”, “gwrezva” evit “gwreztre danva” (sl. *Da-63*, p.48).

μA1d. – An **endleizhañ** (Gl. **synérèse**), distilhañ div vogalenn amezek evel un divsonenn, an hini gantañ o vont da ledsonenn. Skouer : “oberiezh” e teir silabenn e-lec'h peder.

μA1e. – An **delead** (Gl. **déléation**), dilamad un pe lies ger eus ur frazenn. Skouer :

Ur pok... un difronkadenn... «Mont a ri ?»

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, ibid., p. 32.)

μA2. – Azdodiñ

μA2a. – Ar **rakkresk** (Gl. **prosthèse**), azdodad e derou ur ger. Skouer : “stuf” (TDE.BF., p. 597) evit “tuf”.

μA2b. – Al **lostkresk** (Gl. **paragoge**), azdodad e dibenn ar ger. Skouer : “bennaket” e-kichen “bennak”.

μA2c. – Ar **mezkresk** (Gl. **épenhèse**), azdodad e diabarzh ur ger. Skouer : “warnezhañ” e-kichen “warnañ”.

μA2d. – An **ezdleizhañ** (Gl. **diérèse**), distilhañ un divsonenn evel div vogalenn amezek. Skouer : “anien” e teir silabenn e-lec'h div.

μA2e. – An **darempañ** (Gl. **mot-valise**), luniañ un nevezc'her dre zaruniañ daou c'her all. Skouer : “etrefoedeleg” diwar “etrevroadeleg” ha “trefoed” (sl. *La-08*, pp. 305-306.)

μA2f. – An **azdoublañ** (Gl. **redoublement**), luniañ ur ger dre arren ul lodenn anezhañ. Skouer : “kekaer”.

μA2g. – An **azluzañ**. Amañ e tastum ar *Groupe μ* kement a renk Todorov dindan **Allitération, Assonance et rime** (sl TA1b) ha **Paronomase** (sl. TA1c).

μA3. – Dilemel-azdodiñ

μA3a. – An **dargemer** (Gl. **calembour**), c'hoari gerioù diazezet war intentadurioù disheñvel ur gemalenn soniadoù. Skouer :

Mel a rofent d'hoc'h ourz,
Me 'laro fent d'o c'hourzh.

μA3b. – An **henaegzh** (Gl. **archaïsme**), arver ur ger dispredet. Er c'heñver-mañ ez eo disheñvel saviad ar brezhoneg diouzh hini yezhoù all, pa n'eus ket un termen bet dilezet mil bloaz 'zo na ve ket e tro da vezañ adarveret hiziv. **Henaek** e ve koulskoude ar gerioù ha dreist-holl an arverioù anezho lodek en ur stuzegezh tremenet, henstuzek enta, evel da skouer ar ger “karr” er c'hemeradur “karr-kezeg”.

μA3c. – An **nevezc'her** (Gl. **néologisme**), ger nevez en e furm pe en e arver. Evel evit an henaegzh, ez eo dibar saviad ar brezhoneg, ken ne ouzer mui pelec'h lakaat ar vevenn etre kozh ha nevez.

□ Ne zere ket koulskoude lakaat un troc'h krenn etre ar Br. ha yezhoù evel ar Gl. diazezet en o c'hlaselzh abaoe kantvedoù. Mar rank ar Br. en 20t kantved savelañ war un dro e glaselezh hag e arnevezelezh, e rank an holl yezhoù perzhiañ en arnevezelezh, eleze krouiñ nevezc'herioù a-vil-vern, ha kement-mañ alies oc'h advevaat o furmoù henaek.

μA3d. – Ar **forjañ** (Gl. **forgerie**) zo ur seurtad nevezc'heriañ hep damant d'ar ster. Meur a reizhiad a c'hell ar forjer arverañ, evel er skouer-mañ :

Dirpoac'h ne fikas war e gaom ♦ Biskoazh ne c'hwitas war e daol.

oc'h araezañ dre amsaviñ reoliek kensonennoù ar geriadoù. Sevel a c'hell ivez, diwar lusk e ijin hag e-maez pep reolenn, frazennoù na c'haller kavout enno ster ebet ; komz a reer neuze eus **gerandellat**.

μA3e. – An **amyezhañ** (Gl. **emprunt**) zo ebarzhiñ termennoù eus ur yezh all er frazenn. Skouer :

Panevet ar Gorsedd e oamp boud.
Mes ar Gorsedd en deus hopet : Qui va là ?

(Jakez RIOU, *Gorsedd-digor*, id., p. 75.)

μA4. – Kevamsaviñ

μA4a. – An **derlinkad** (Gl. **contrepèterie**), eskemm lec'h da soniadoù er frazenn, bepred bourdus, alies skoemp. Skouer :

He gwalc'h gant ar c'heuz Ø He gweuz gant ar c'halc'h.

μA4b. – An tregejañ (Gl. *anagramme*) zo reiñ un urzh nevez da lizherennoù ur ger evit degouezhout gant ur ger all. Skouer :

leizhad Ø dilaezh

μA4c. – An amloañ (Gl. *métathèse*) zo treuzlec'hiañ soniadoù e-barzh ur ger. Skouerioù :

trempañ Ø temprañ**fisel Ø sifel**

μA4d. – An amzrec'had (Gl. *palindrome*) zo ur frazenn kemparzhiek he lizherennoù en-dro d'he foent kreiz. Skouerioù :

Arab er bez a zebre bara.

Gell Aon e ve Noalleg.

μB. – Eil live : dardrevnadoù (Gl. *métataxes*)**μB1.** – Dilemel

μB1a. – Ar gouslamad (Gl. *crase*) zo un dilamad darnel eus parzhioù ur frazenn, o tisoc'h da skouer gant adanvaat ur renadenn. Skouer : “Kretadur buhez” (Sl. KIS-240, La-08, pp.70-71 & SADED, Yad-9, p. 5-6, 4.k.)

μB1b. – Ar goustav (Gl. *ellipse*) zo un dilamad klok (sl. TA2b diaraok).

μB1c. – An disglenañ (Gl. *asyndète, disjonction*) zo dilemel ar merkoù kenurzhiañ, ar stagell “ha(g)” pergen. Skouer :

[...] evel ur sal degemer a c'hiz kozh : kadorioù bourell amañ ahont, ur gador hir, un daolig akajou, ur piano lostek du, un delenn alaouret, un armelig gant kombodoù hir da virout pezhioù sonerezh.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.*, id., p. 82.)

μB1d. – Ar c'heveldrevnañ (Gl. *parataxe*) zo an doare da frammañ ar frazenn hep merkañ ar c'heñver isurzhiañ etre al lavarennoù. Skouer :

Dont a reot, spi 'm eus. (keveldrevnañ)

Spi 'm eus e teuot. (kevandrevnañ, Gl. hypotaxe).

□ Korvoiñ a ran amañ ar gevenebiezh *kevel-* ~ *kevan-* bet lakaet da dalvout e domanioù all – er Gimiezh : *kevelstrolañ* ~ *kevanstrolañ* (sl. Da-64, pp. 33-34), er Brederouriezh : *keveldodiñ* ~ *kevandodiñ*, h.a. Arabat eo meskañ ar gevenebiezh *kenurzhiañ* ~ *isurzhiañ* gant ar gevenebiezh *keveldrevnañ* ~ *kevandrevnañ*. En div frazenn roet da skouer emañ *isurzhiet e-keñver ster* an eil lavarenn d'eben ; nemet ez eus, *e-keñver furm, dizalc'h* etre lavarennoù ar frazenn gentañ hag *amzalc'h* etre re an eil. Forc'hellek eo an termen *hypotaxe*, roet da heñvelster da Gl. *subordination*, Al. *Unterordnung*, diforc'hell en ebeb an termenoù Br. kinniget.

μB1e. – An azyevañ (Gl. *zeugme*), (sl. TA2f).

μB2. – Azdodiñ

μB2a. – An dehaezad (Gl. *incidente*), (sl. TB2e).

μB2b. – An ensoc'had (Gl. *parenthèse*), (sl. TB2e).

μB2c. – An ezrevellad (Gl. *énumération*), deskrivet gant FONTANIER evel lunienn stil, zo an daspugad eus ur bern munudoù diouzh ur savboent lavaret. An darwezd-mañ a vez anvet ivez **hogennad** (Gl. *accumulation*) ha **kengronnad** (Gl. *conglobation*). Skouer :

Binvioù a weled dre holl, renket war estell pe skourret ouzh tachoù : morzholioù, turkezioù, piñsedoù, stardoù biñsoù, minaoedoù, biñsoù taol, anselloù, rabotoù, livnoù, talaroù tro, heskennoù a bep stumm hag a bep ment.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.*, *ibid.*, pp. 70-71.)

μB2d. – Ar gwidennad (Gl. *concaténation*), heuliad lavarennoù, pep hini o loc'hañ en hevelep doare diouzh an hini a-raok. Hervez an doare ma'z eo liammet al lavarennoù, e reer anv eus :

– **arrezalc'had**, pa vez pep lavarenn isurzhiat d'an hini a-raok. Skouer :

En diabarzh, eta, e stagis ur skeul ouzh lein ar c'hael, hag, en diavaez, e lakais unan all a sachen da'm heul bemnoz ha bewech ma kave din e vezen e riskl eus va buhez.

(Yeun AR GOW, *Abrobin*, Al Liamm, 1964, p. 34.)

– **astalmad** (Gl. *anadiplose*), pa vez adkemeret bomm diwezh ul lavarenn da vomm derou al lavarenn da heul. Skouerioù :

Ar c'horn boud en deus boudet. Boudet en deus evit gervel ar Vretoned d'ar Gorsedd santel.

(Jakez RIOU, *Gorsedd-digor*, *id.*, p. 45.)

Ar barrikoù leun brok, leun brok holl an tonnoù.

(LLB-gp. 1031, p. 65.)

μB2e. – Ar gourleuniañ (Gl. *explétion*), renket gant FONTANIER e-touez al luniannoù savadur, zo azdodiñ d'ar frazenn gerioù diezhomm evit ar ster, oc'h arbouezañ kennotadurioù 'zo. Skouerioù :

Me an hini eo.

Penaos ne adorin-me ket va Doue ?

(MGZ., p. 137.)

C'hwil a anav an holl, ha ne'm anavit ket me.

(VNB-, p. 89.)

Va c'horf-me.

(RP., p.39'.)

μB2f. – An **azread** (Gl. **reprise**) zo addegas un anv pe ur verb eus ar frazenn evit resisaat o ster. Skouerioù :

Bretoned int, va breudeur ker, Bretoned aet da Barizianed.

(Jakez RIOU, *Gorsedd-digor*, id., p.49.)

μB2g. – An **dazglenañ** (Gl. **polysyndète, conjonction**), renket e-touez al luniennoù hebadur gant FONTANIER, zo arren ar merkoù kenurzhañ. Skouer :

Ha bremañ, kerzh,

Ha klask, ha striv, ha stourm, ha dalc'h, ha gouzañv !

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, id., pp. 12-13.)

μB3. – Dilemel-azdodiñ

μB3a. – An **amgemer** (Gl. **syllepse**), (sl. TA2e).

μB3b. – An **ampukad** (Gl. **anacoluthé**) zo un torr e savadur ar frazenn hevelep ma sav disklot e-keñver divoud, niver, reizh, h.a. Skouerioù :

Skuizh gant ho fazioù, e kollit va fiziañs. (disklot war an divoud)

Prometiñ a ra lakaat pobl Doue en o liberte hag akordiñ dezho pep seurt privilejoù. (disklot war an niver)

(RP., p. 87.)

D'ar bobl bras ha nevez-se a zo anezhañ e kement korn 'zo war an douar. (disklot war ar reizh)

(HTC., p. 20.)

μB3c. – Ar **gweltre** (Gl. **chiasme**) zo ur c'hemparzh kroaziek etre div lavarenn, o talvout pe dre ar ster pe dre ar furm pe dre an daou war un dro. E kement ma ra ar *Groupe μ* eus ar gweltre un dardrevnad, en en lak da dalvout dre ar furm dreist-holl. Skouer :

E'm hunvre edon,

Edo va hunvre ennon.

(Roparz HEMON, *Barzhonegoù*, id., p. 86.)

□ Gwell 'm eus kavet ober ur gourel eus *gweltre* evel ma'm boa graet e *Geriadur ar Gorfadurezh*, v° *chiasma*, p. 43, ha pa ve evit lakaat kemm etre ar c'hemeradur kentañ hag ar re arbennik. A-du-rall, e c'hoarvez d'ar ger bezañ gourel e Br., evel ma'z eo gourel ivez e Kb. *gwellaou, gwellaif*.

μB4. – Kevamsaviñ

μB4a. – Ar **c'houboulad** (Gl. **tmèse**) a c'hoarvez a sankañ ur bomm en troc'h graet etre gerioù dizisrann peurliesañ. Ken hebleg eo avat kevreadur ar brezhoneg m'o devez ar skrivagnerion ral a wech an dro d'ober gant an darwezd-mañ. Tra ma'z eus ur c'houboulad er frazenn c'hallek-mañ :

Tu (dist frère Jean) te damnes comme un vieil diable.

(RABELAIS.)

ned eo he zroidigezh vrezhonek ger ha ger :

Te (eme vreur Yann) en em zaon evel ur c'hozh diaoul.

nemet unan a-douez savadurioù gramadeg reol ar frazenn.

Heñvel dra evit savadurioù evel :

Treuziñ ar werenn a rae.

(Roparz HEMON, *Tri Boul.*, id., p. 176.)

Peban, diarsav, e tifaragoellit, afo, a-fonn ?

(Koulizh KEDEZ, *Talm 4*, id., p. 52.)

Kaer 'm eus bet klask, ne'm eus kavet skouer direndael a gouboulad er skridoù brezhonek.

µB4b. – An **trac'hantad** (Gl. **hyperbate**) zo anezhañ kas er-maez eus stern reol ar frazenn unan eus he farzhioù ret. Evel evit ar c'houboulad, ez eo diaes e brezhoneg ober trac'hantadoù na vent ket gramadeg. Pa'z eus un trac'hantad er frazenn c'hallek-mañ :

Ah ! oui, de jolis parents j'ai là.

(BERNANOS.)

ez eo reol ent gramadeg an droidigezh vrezhonek :

Ya 'vat ! kerent vrav 'm eus aze.

Menegomp amañ ur furm a drac'hantad gramadeg boutin e brezhoneg, a zo an **ambilh ezframmat** pe **dreistambilh** (sl. SADED, *Yad-3*, p. 7.3). Skouerioù :

Me ivez, Adela, spi a'm boa bet e oa echu.

(MVOR., 26.)

Anna a zo graet al labour-mañ ganti.

(KERV., p. 420.)

Me eo gwelloc'h ganin an hini gwer strink.

(Ronan HUON, *An Irin glas*, Al Liamm, 1966, p. 128.)

Azgeriet e vez an dreistambilh e-barzh ar frazenn. Merkomp e kaver e galleg gant an trac'hantad un azgeriad heñvel :

La femme, dans son casaquin blanc, la lumière la devrait près du bonnet.

(ARAGON.)

µB4c. – An **tuginad** (Gl. **inversion**), (sl. *FIIa*).

µC. – Trede live : **darsteradoù** (Gl. **métasémèmes**)

μC1. – Dilemel

μC1a. – An **ansterad** (Gl. **asémie**), termen hollek dispis. Skouerioù : “peanv, peneñ, petrefe”.

μC1b. – Ar **gourzhanvad** (Gl. **antonomase**), (sl. TA3j & TA4a).

μC1c. – Al **ledentalad** (Gl. **synecdoque**), (sl. TA3j), ac'hoel ar seurtad anezhañ a ya eus an dibarek d'an hollek, eus ar parzh d'an holl, eus ar spesad d'ar genad, eus al lei d'ar mui.

μC1d. – Al **lelerc'had** (Gl. **métaphore**), (sl. FIa & TA3h) pa chom angeriet an termen A (termen ar forc'had bihanañ). Skouer : “ar c'hastell” e gwerzennoù Roparz REMON meneget en eil mellad TA3h.

μC2. – Azdodiñ

μC2a & b. – Al **ledentalad** (Gl. **synecdoque**) hag ar **gourzhanvad** (Gl. **antonomase**), (sl. TA3j) pa'z eont eus an hollek d'an dibarek, eus an holl d'ar parzh, eus ar genad d'ar spesad, eus ar mui d'al lei. Skouerioù : “al loen”, “an Dulennad” a-douez ar skouerioù roet dindan TA3j.

μC3. – Dilemel-azdodiñ

μC3a. – Al **lelerc'had** (Gl. **métaphore**), (sl. FIa & TA3h) pa vez geriet an daou dermen. Sl. ar skouer gentañ e TA3h.

μC3b. – Al **ledanvad** (Gl. **métonymie**), (sl. TA3i). Ar *Groupe μ* a zespiz al ledanviñ evel arouezañ un hollelezh oc'h enderc'hel dre ziaستok arganteulioù a urzhioù diseurt. Skouer : “N'emañ ket se e-barzh ar Vallée”, “Vallée” oc'h arouezañ amañ ar *Grand Dictionnaire...* ha korf ar stlennadoù geriadurel, yezhouriel, h.a. endalc'het gentañ.

μC3c. – An **emdourtad** (Gl. **oxymore**), (sl. TA3l).

μC4. – Kevamsaviñ.

Darwezdad ebet.

μD. – Pevare live : darvezadoù (Gl. métallogismes)

μD1. – Dilemel

μD1a. – Ar **goudaolad** (Gl. **litote**), (sl. FIb & TA4h).

μD1b. – An **ardav** (Gl. **réticence**), (sl. TA2d).

μD1c. – Ar **goulerc'had** (Gl. **suspension**), (sl. TA2d).

μD1d. – An **tav** (Gl. **silence**). Ar *Groupe μ* a ra un darvezad eus an **tav**, o sevel war e zivoud ur gudenn a zo ivez hini ar **goustav** (Gl. **ellipse**) :

“O tilemel un unvez, en he dilamer war un dro evel kanteul soniadel ha trevnadel hag evel arganteul steradel ha meizadel. Diouzh an dro e c'haller enta renkañ an darvezadoù eus ar seurt e forzh pehini eus hon pevar rumm :

- ~ evel darsoniadoù e vint deleadoù,
- ~ evel dardrevnadoù e vint goustavioù,
- ~ evel darsteradoù e vint ansteradoù,
- ~ evel darvezadoù e vint tavioù ha goulerc'hadoù.”

(*Rhét. gén.é.*, iid., pp. 44-45.)

Evit gouzout ouzh pe rumm a-benn ar fin ez eo gougevret an darvezad-mañ-darvezad, e ranker diforc'hiñ ar **bon** (Gl. **base** – eus ur prezeg e reer div rann, an eil modekaet gant ar **forc'hadoù dareulerezh**, Gl. **écarts rhétoriques**, eben nad eo ket modekaet, ar **bon**), an **derez mann** (Gl. **degré zéro**) anezhañ, hag ar pezh a vez anvet gant an aozerion an **ec'hargemm** (Gl. **invariant**), termenet ganto evel ar pezh a zo reizhiadek er c'heñver etre an dezgeriañ darvezadek (pe diarneuz) hag e zerez mann.

μD2. – Azdodiñ

μD2a. – Ar **gourzaolad** (Gl. **hyperbole**), (sl. TA4e).

μD2b. – An **aterc'had** (Gl. **pléonasm**e), (sl. TA3m).

μD2c. – Ar **gourzhod** (Gl. **antithèse**), (sl. TA3l).

μD2d. – An **arread** (Gl. **répétition**), adlavar eus ur bomm, zo da renkañ e-touez an **arrezerc'hadoù** (sl. TA3m).

μD3. – Dilemel-azdodiñ

μD3a. – An **dic'harvad** (Gl. **euphémisme**), roet da heñvelster d'ar **gouzerc'had** gant ar Retorik kozh, a zeu gant ar *Groupe μ* da vezañ ar rumm oc'h enderc'hel ar **goudaolad** hag ar **gourzaolad** (sl. FIb & TA4e).

μD3b. – An **adammeg** (Gl. **allégorie**), (sl. TA3a).

μD3c. – Ar **gwenvrazh**, ar **gwenvrazhad** (Gl. **ironie**), (sl. TA4g).

μD3d. – An **diac'hinegezh** (Gl. **paradoxe**), (sl. TA3l). E gwir, an termen **diac'hinad** a c'haller lakaat amañ kenkoulz, pa na ziforc'h ket an aozerion an daou vezad evel ma rae FONTANIER.

μD3e. – Ar **ginderc'had** (Gl. **antiphrase**), dezgeriad a zo e ster diarlenn kontrol d'ar ster mennet. Skouerioù :

Labour brav 'c'h eus graet aze.

Dre c'hinderc'had e vez graet *bœuf* eus al laouenan e meur a broviñs, en abeg d'e vunuted.

(BUFFON.)

μD3f. – Ar goumezad (Gl. *dénégation*), erwezhiad lakaet war wel gant Freud (sl. GBLF, ¶ 306) ha degemeret e-touez an darwezadoù, anezhañ dianzav dre gomzoù ar pezh emeur o paouez anzav hep rat : “N'it ket da grediñ e'm eus c'hoantaet kement-se...”

μD4. – Kevamsaviñ

μD4a. – Ar ginolad. Aozerion ar *Rhétorique générale* ne lakaont anv arbennik ebet war an darweziad-mañ. Ober a reont anezhañ **permutation métalogique** (Br. **kevamsaviñ darvezizadel**) hep-mui.

□ Luniet eo *ginolad* diwar ar verb *olañ* (hBr. *ol-*, Kb. *δl*) "bezañ goude, dont da heul". Aroueziñ a ra tuginadur urzh an darvoudoù (ur **ginlerc'hiad** ez eo en dro dibarek-mañ), ar c'heñverioù arbennel (ur **ginlenad** ez eo en dro-se – sl. KIS-087, La-05, pp. 56 hh.), h.a.

An aozerion a anzav (p. 143) “ez eo diaes menegiñ skouerioù kevamsaviñ darvezizadel.[...] Kezar en dije skedet estreget evel bellour, mar en dije lavaret : «*Vici, vidi, veni !*» Bemdez e tiskouez dimp ar skeudennva e c'haller keveskemmanñ elfennoù ar werc'helezh. Koulskoude, mar deu en alvez ar gwered war-lerc'h an arbenn, ned eo ket heñvel el lavar. Naturel e vez alies degas an devouded a-raok an devouder. Ne zeu anat an darvezizad nemet, da skouer, pa stager da zanevellañ buhez un den adalek e arched betek e gavell. Empentiñ a c'haller ivez ur verc'h o c'henel he mamm, pe ar mor dalc'het en un dakenn dour. Hag eñ dibaot, lakaet er-maez al lavar surreallour, ned eo ket dizeur evit kelo ar c'hevamsaviñ darvezizadel. En eneb, e hañval bezañ diziouerus d'ar barzh na gav ket e walc'h o kanañ an natur ha c'hoantus d'he c'hemmanñ.

Gwechall e oan gwall nervernek. Setu me e penn un hent nevez : Un aval a lakaan war va zaol. Neuze ez emlakaan e-barzh an aval. Nag a beoc'h ! (H. MICHAUX.) ”

LEVRLENNADUR

- J.-B. FAGES & Ch. PAGANO, *Dictionnaire des Media*, Mame, 1971.
- P. FONTANIER, *Les Figures du discours* (1830), ademb. Flammarion, 1968.
- Groupe μ , *Rhétorique générale* (1970), ademb. Seuil, 1982.
- J. MAROUZEAU, *Lexique de la terminologie linguistique*, Geuthner, 1961.
- G. MOUNIN, *Dictionnaire de la linguistique*, PUF, 1974.
- J.-F. PHELIZON, *Vocabulaire de la linguistique*, Roudil, 1976.
- P. RICŒUR, *La Métaphore vive*, Seuil, 1975.
- T. TODOROV, *Littérature et Signification*, Appendice : “Tropes et Figures”, Larousse, 1967.

Daveoù ar skouerioù lennegel brezhonek zo dre vras re *Geriadur istorel ar brezhonek* (Roparz HEMON), klokaet diouzh ret gant re SADED, *Dictionnaire classique français-breton* (René LE GLEAU), *Roll daveennoù gant o berradurioù* (An Here). Gwell ez eus bet kavet e troioù 'zo menegiñ en o hir anvenn an aozer ha titl an oberenn.

GERVAOÙ

Goude pep enmoned pe dost eus ar Gerva brezhonek-gallek emañ meneg ar melladoù ma'z int arveret pe displeget. Termenoù brezhonek 'zo a gaver pe en o furn pennanor pe en o furn pennanv ober dre *-ad*, an eil hag eben e troioù dibaot. A-wechoù e vank ar c'hevatal gallek, ezveziat pe dianav din.

GERVA BREZHONEK-GALLEK

- adammeg* b.-où TA3a, μ D3b allégorie.
- adanvaat* μ B1a adjectiver.
- adparzh* g.-ioù TB2e constituant accessoire.
- ambilh* g.-où
- ambredañ* viser (par la pensée), intentionner.
- amgemer* TA2e, μ B3a, syllepse.

amlec'hiañ TA3f hypallage.
amlizhañ TA3k mimèse.
amloañ μ A4c métathèse.
ampukad g.-où μ B3b anacoluthie.
amster g.-ioù TA3d équivoque.
amyezhañ μ A3e emprunt.
amzec'hwelañ TB1b polyptote.
amzerluniñ TB4a chronographie.
amzrec'had g.-où μ A4d palindrome.
anadennoniezh b. phénoménologie.
angeriañ sous-entendre.
angeriet aao. non exprimé.
ankewer aa. impropre.
annebad g.-où TB2b acte illocutoire.
ansterad g.-où μ C1a asémie.
anv g.-ioù *boutin* nom commun.
anv piaouel nom propre.
anvenn b.-où nom propre.
ardav g.-ioù TA2d, μ D1b réticence.
arenebiñ TB1c réversion.
arganteul g.-ioù *meizadel* μ D1d signifié logique.
anganteul steradel μ D1d signifié sémantique.
argelouriezh b. symbolique (science).
arnec'h g.-ioù TB3f suspense, suspens.
arouezoniel aa sémiotique.
arouezoniezh b. sémiotique.
arrec'heriad g.-où TA3m redondance, réduplication, épanalepse.
arrezalc'had g.-où μ B2d concaténation.
arrezerc'had g.-où TA3m, μ D2d
arunderc'had g.-où TA3m tautologie.
astalad g.-où TB2e interruption.

astalmad g.-où μ B2d anadiplose.
aterc'had g.-où TA3m, μ D2b pléonasme.
aterc'had bac'h TA3m battologie, périssologie, pléonasme vicieux.
aterc'had stu TA3m pléonasme vrai.
atersad g.-où TA4f interrogation.
azdanzen TB3e rétroaction.
azdodad g.-où μ adjonction.
azdodiñ μ adjonction.
azdoublañ μ A2f redoublement.
azgeriad g.-où μ B4b
azgeriañ μ B4b
azlavar g.-où TA3m répétition.
azluzañ TA1b, μ A2g
azluzañ eeun TA1ba
azread g.-où μ B2f reprise.
azreizhañ TB3b correction.
azyevañ TA2f, μ B1e zeugma, zeugme.

bac'h aa. sl. : *aterc'had* — TA3m
barr g.-où TA3c proposition.
bomm g.-où expression, locution.
bommel aa. ; *trozenn* v- F1b figure d'expression.
bon g.-ioù μ D1d base.
bredluniñ TB4c éthopée.

daelenn b.-où TA3c argument.
damarresoniezh b. TA1c, μ A2g paronomase.
damgoun g.-ioù TA3k réminiscence.
damheñvelson g.-ioù TA1c paronyme.
damveneg g.-où TA3b allusion
daouvarr g.-où TA3c enthymème.

dardrevnad g.-où μB métatase.
daremouezh, bn. -ouget interférer.
daremoug g.-où interférence.
daremprañ $\mu A2e$ mot-valise.
dareulad g.-où figure (de rhétorique).
dareulañ faire une figure de rhétorique.
dareulerezh g.-ioù rhétorique.
dareulerezh : *forc'had* g.-où — $\mu D1d$ écart rhétorique.
dareulour g.-ion rhétoricien.
dareulouriezh b. rhétorique (science).
dargemer g.-où $\mu A3a$ calembour.
darskridad g.-où μA métagraphe.
darsoniad g.-où μA métaplasme
darsterad g.-où μC métasémème.
darvezad g.-où μD métalogisme.
darvezadel aa. : *kevamsaviñ* — $\mu D4a$ permutation métalogue.
darwezd g.-où μ métabole.
darwezadek aa. : *dezgeriad* g.-où — $\mu D1d$ énoncé figuré.
dazglenañ $\mu B2g$ conjonction, polysyndète.
dazlevnañ $TB3c$ expolition.
dehaezad g.-où $TB2e$, $\mu B2a$ incidence.
dehebad g.-où $TB2a$ apostrophe.
delead g.-où $\mu A1e$ déléation.
deouezañ rendre.
derc'hadur g.-ioù représentation.
derc'hañ représenter.
derez g.-ioù *mann* $\mu D1d$ degré zéro.
dereziañ $FIIb$, $TB3d$ gradation.
derhebad g.-où $TB2a$ (sl. KIS-291, La-08, p. 171).
derlinkad g.-où $\mu A4a$ contrepèterie.
deveradegezh b.-ioù $TB1a$ dérivation.

destloù ls. (b.) *ar gened TA31* les canons de la beauté.
dezevout : *dezvoù* ls. (b.) *an — TA31* les lois de la pensée.
dezevout : *lunienn b.-où — FIIId* figure de pensée.
dezgeriad g.-où énoncé.
dezgeriad diarneuz $\mu D1d$ énoncé figuré.
dezgeriañ énoncer, formuler.
dezv b.-où *TA31* loi.
dezv divezel *TA31* loi morale.
dezvoù an devezout *TA31* les lois de la pensée.
diac'hinad g.-où *TA31*, $\mu D3d$ paradoxe.
diac'hinegezh b.-ioù *TA31*, $\mu D3d$ paradoxisme.
dianerganad g.-où *TA3c* conséquent.
dianvarr g.-où *TA3c* conclusion.
diarlenn aa. littéral.
diarneuz aa. figuré.
dic'harvad g.-où $\mu D3a$ euphémisme.
dienderc'hañ *TA3h*.
dilamad g.-où $\mu A1$ suppression.
dilemel μ suppression.
disglenañ $\mu B1c$ disjonction, asyndète.
distilh : *neuzenn* b.-où — *TA1a* figure de diction.
divezel : *dezv* b.-où — *TA31* loi morale.
dod g.-où *TA31* thèse.
dreistambilh g.-où $\mu B4b$
dremmegañ *TA3n* prosopopée.

ec'hargemm g.-où $\mu D1d$ invariant.
egorluniñ *TB4d* topographie.
emdourtad g.-où *TA31*, $\mu C3c$ oxymore, oxymoron.
emskoevañ *TA4j* prétériton.
endleizhañ $\mu A1d$ synérèse.

ensoc'had g.-où TB2e, μ B2b parenthèse.
ental g.-ioù compréhension.
entimem g.-où TA3c enthymème.
eorizh g.-où idéal.
eranvad g.-où FIIc circonlocution, pronomination.
erdal g.-ioù extension.
erdaolad g.-où TA4d énullage.
erganad g.-où TA3c proposition.
erlavarad g.-où FIIc, TA4i périphrase.
erloezad g.-où TA4k prolepse.
erwezhiad g.-où μ D3f réaction.
ezdleizhañ μ A2d diérèse.
ezgramadegel aa. T agrammatical.
ezframmat aa. μ B4b
ezreolder g.-ioù TA anomalie.
ezrevellad g.-où μ B2c énumération.
eztaol g.-ioù expression.
eztaolad g.-où expression.
eztaoliñ expression, exprimer.
ezvoazder g.-ioù TB figure (proprement dite).

forc'had g.-où écart.
forc'had dareulerezh μ D1d écart rhétorique.
forc'hellegezh b.-ioù TA2a ambiguïté.
forjañ μ A3d forgerie.

gerandellat μ A3d forgerie.
gerel aa. : *trozenn c'h*— F1a figure de signification.
geriadurel aa. : *unvez c'h*— unité lexicale.
geriañ exprimer.
gerienn b.-où expression.

ginderc'had g.-où μ D3e antiphrase.
ginlenad g.-où μ D4a
ginlerc'hiad g.-où μ D4a
ginolad g.-où μ D4a permutation métalogue.
goubar aa. & g.-où abstrait.
goubarel aa. abstrait.
goubeizhad g.-où TB3f sustentation.
goubreizhañ TA3k plagiat.
goudaolad g.-où μ D1a, μ D3a litote.
goudaoliñ F1b, TA4h litote.
goulerc'had g.-où TB2e, μ D1c suspension.
goulezad g.-où TA4b concession.
goumezad g.-où μ D3f dénégation.
gourbarr g.-où TA3c majeure.
gourleizhad g.-où TA3m pléonasme, redondance.
gourleuniañ μ B2e explétion.
gourzaolad g.-où μ D2a, μ D3a hyperbole.
gourzaoliñ TA4e hyperbole.
gourzhanvad g.-où TA3j, TA4a, μ C1b, μ C2b antonomase.
gourzhdael b.-où TA3l antilogie.
gourzhdezv b.-où TA3l antinomie.
gourzhdod g.-où TA3l, TB3a, μ D2c antithèse.
gourzhdodiñ antithèse.
gourzheb g.-où TA3l contradiction.
gourzhebek aa. TA3l contradictoire.
gourzhebus aa. TA3l contradictoire.
gouslamad g.-où μ B1a crase.
goustav g.-ioù TA2b, μ B1b ellipse.
goustavek aa. TA2b elliptique.
gouvarr g.-où TA3c mineure.
gweltre g.-où μ B3c chiasme.

gwenvrazh g.-où μ D3c ironie.
gwenvrazhad g.-où μ D3c ironie.
gwenvrazhañ TA4g ironie.
gwidennad g.-où μ B2d concaténation.

handerc'hañ TA3n (créer en tant que) fiction.
hebadur g.-ioù : *lunienn* — FIIb figure d'élocution.
henaegzh b. μ A3b archaïsme.
henaek aa. μ A3b archaïque.
henstuzek aa. μ A3b archaïque.
hogennad g.-où μ B2c accumulation.

ironiezh b.-où TA4g ironie.
isurzhañ μ B1d subordination.

kantarc'had g.-où TB2b apostrophe, interpellation.
kanteul g.-ioù *soniadel* μ D1d signifiant plastique.
kanteul trevnadel μ D1d signifiant syntaxique.
kehebiñ TA3n, TB2d dialogisme.
kemalenn b.-où μ A3a séquence.
kengronnad g.-où μ B2c conglobation.
kensonenn gorluzat TA1b β
kensonennel aa. : *azluzañ* — TA1b α allitération.
kensonennel : *korluzañ* — TA1b β
kenurzhañ μ B1d coordination.
kerc'hennad g.-où TA3g synonymie ; métabole (FONTANIER).
kevamsaviñ μ permutation.
kevamsaviñ darveizadel μ D4a permutation métalogue.
kevandrevnañ μ B1d hypotaxe.
kevareizhad TA4c délibération.

keveldrevnañ $\mu B1d$ parataxe.
kevreadur g.-ioù syntaxe.
kewer aa. : *ster* — sens propre.
klotenn b.-où $TA1b\gamma$ rime.
klotennañ $TA1b\gamma$ rime.
korgensonenn b.-où $TA1b\beta$
korgensonenniñ $TA1b\beta$
korluzañ $TA1b\beta$
korluzañ kemplezh $TA1b\gamma$ rime.
korsonenn g.-où $TA1b\beta$
korsonenniñ $TA1b\beta$ assonance.
korvezek aa. $TA1b\beta$ rythmique.
korvezek : *azluzañ* — $TA1b\beta$
korvezek : *azluzañ* — *kemplezh* $TA1b\gamma$ rime.
kouboulad g.-où $\mu B4a$ tmèse.
kreudluniñ $TB4b$ prosopographie.

lakadenn b.-où $TA3l$ proposition ; thèse.
lavarenn b.-où $TA3c$ proposition.
ledanvad g.-où métonymie.
ledanviñ $TA3i$, $\mu C3b$ métonymie.
ledentalañ $TA3j$, $\mu C1c$, $\mu C2a$ synecdoque.
leterc'had g.-où métaphore.
leterc'hañ $F1a$, $TA3h$, $\mu C1d$, $\mu C3a$ métaphore.
lezenn $TA3l$ loi.
lezgerienn b.-où $TB2c$ apposition.
lezgerienn adanvel $TB2c$ apposition simple.
lezgerienn adverbel $TB2c$ apposition circonstancielle.
lezgeriennañ $TB2c$ apposition.
lostkresk g.-où $\mu A2b$ paragoge.

losttroc'h g.-où $\mu A1b$ apocope.
louer aa. & g.-ioù concret.
louerel aa. concret.
lunienn b.-où *FII* figure (proprement dite, FONTANIER).
lunienn devezout *FII*d figure de pensée.
lunienn hebadur *FII*b figure d'élocution.
lunienn savadur *FII*a figure de construction.
lunienn stil *FII*c figure de style.
luzañ *TA1b*

mann g. : *derez* — $\mu D1d$ degré zéro.
meizadel aa. : *arganteul* — $\mu D1d$ signifié logique.
mezkresk g.-où $\mu A2c$ épenthèse.
meztroc'h g.-où $\mu A1c$ syncope.
mojenñ *FII*d, *TA3e* fabulation.

neuz b.-ioù *prezeg* figure (de rhétorique).
neuzenn b.-ioù figure (de rhétorique).
neuzenn distilh *T* figure de diction.
nevezc'her g.-ioù $\mu A3c$ néologisme.
nevezc'heriañ $\mu A3c$ néologisme.

prezeg g.-où discours.
poellata *TA3c* raisonnement.
poellatâd raisonnement.
poltrediñ *TB4e* portrait.

ragerganad *TA3c* antécédent.
rakkresk g.-où $\mu A2a$ prosthèse.
raktroc'h g.-où $\mu A1a$. aphérèse.
rakvarr g.-où *TA3c* prémisse.

retorik g.-où rhétorique.

retorikel aa. rhétorique.

ristenn b.-où chaîne (parlée, h.a.)

savadur g.-ioù construction (syntaxique).

savadur : *lunienn* — FIIa figure de construction.

saveleñn b.-où TA3I loi (scientifique).

semiotik g.-où sémiotique.

semiotikel aa. sémiotique.

sonenn gorluzat TA1bβ

sonennel aa. : *azluzañ* — TA1bα allitération, assonance.

sonennel : *korluzañ* — TA1bβ assonance.

soniadel aa. : *kanteul* — μD1d signifiant plastique.

stagell b.-où conjonction.

steradel aa. : *arganteul* — μD1d signifié sémantique.

steradur g.-ioù sémantique.

stil g.-où : *lunienn* — FIIc figure de style.

stlennekaot informatiser.

stu aa. : *aterc'had* — TA3m pléonasme vrai.

taolenniñ TB4f tableau.

tav g.-ioù μD1d silence.

trac'hantad g.-où μB4b hyperbate.

tralavarel aa. métalinguistique.

traloadel aa. (sl. KIS-292, La-08, pp. 172 hh.)

tribarr -où TA3c syllogisme.

tridad g.-où TB2e exclamation.

tregejañ μA4b anagramme.

trevnadel aa. : *kanteul* — μD1d signifiant syntaxique.

troadell b.-où *eranviñ* FIIc circonlocution, pronomination.

troadell erlavariñ FIIc périphrase.

troadellek aa. FIc périphrastique.
trozenn b.-où FI trope.
trozenn c'herel FIa figure de signification.
tudennañ TA3n personnification.
tuginañ FIIa, TA2c, μ B4c inversion.

unvez b.-ioù c'heriadurel unité lexicale.

GERVA GALLEK-BREZHONEK

abstrait aa. goubar ; goubarel.
accessoire : constituant — adparzh.
accumulation hogennad.
acte illocutoire annebad.
adjectiver adanvaat.
adjonction azdodiñ, azdodad.
agrammatical ezgramadegel.
allégorie adammeg.
allitération azluzañ kensonennel ; azluzañ sonennel.
allusion damveneg.
ambiguïté forc'hellegezh.
anacoluthie ampukad.
anadiplose astalmad.
anagramme tregejañ.
anomalie ezreolder.
antécédent ragerganad.
antilogie gourzhdael.
antinomie gourzhdezv.
antiphrase ginderc'had.
antithèse gourzhdodiñ, gourzhdod.
antonomase gourzhanvad.
aphérèse raktroc'h.

apocope lostroc'h.
apostrophe dehebad ; kantarc'had.
apposition lezgerienn, lezgeriennañ.
apposition circonstancielle lezgerienn adverbel.
apposition simple lezgerienn adanvel.
archaïque henaek ; henstuzek.
archaïsme henaegezh.
argument daelenn.
asémie ansterad.
assonance azluzañ sonennel ; korluzañ sonennel ; korsonenniñ.
asyndète disglenañ.

base bon.
battologie aterc'had bac'h.
beauté : *les canons de la* — destloù ar gened.

calembour dargemer.
canon : *les —s de la beauté* destloù ar gened.
chaîne (*parlée, &c.*) ristenn.
chiasme gweltre.
chronographie amzerluniñ.
circonlocution troadell eranviñ, eranvad.
compréhension ental.
concaténation gwidennad ; arrezalc'had.
concession goulezad.
conclusion dianvarr.
concret louer ; louerel.
conglobation kengronnad.
conjonction stagell ; dazglenañ.
conséquent dianerganad.
constituant accessoire adparzh.
construction (*syntaxique*) savadur.

construction : *figure de* — lunienn savadur.
contradiction gourzheb.
contradictoire gourzhebek, gourzhebus.
contrepèterie derlinkad.
coordination kenurzhañ.
correction azreizhañ.
crase gouslamad.

degré zéro derez mann.
déléation delead.
délibération kevareizhad.
dénégation goumezad.
dérivation deveradegezh.
dialogisme kehebiñ.
diction : *figure de* — neuzenn distilh.
diérèse ezdleizhañ
discours prezeg.
disjonction disglenañ.

écart forc'had.
écart rhétorique forc'had dareulerezh.
ellipse goustav.
elliptique goustavek.
élocution : *figure d'*— lunienn hebadur.
emprunt amyezhañ.
énallage erdaolad.
énoncé dezgeriad.
énoncé figuré dezgeriad diarneuz, dezgeriad darwezadek.
énoncer dezgeriañ.
enthymème daouvarr, entimem.
énumération ezrevellañ.
épanalepse arrec'heriad.

épenhèse mezkresk.
équivoque amster.
éthopée bredluniñ.
euphémisme dic'harvad.
exclamation tridad.
explétion gourleuniañ.
expolition dazlevnañ.
expression bomm ; gerienn ; eztaol, eztaolad.
expression : figure d'— trozenn vommel.
exprimé : non — angeriet.
exprimer geriañ ; eztaoliñ.
extension erdal.

fabulation mojennañ.
fiction (créer en tant que —) handerc'hañ.
figure : faire une — de rhétorique dareulañ.
figure (de rhétorique) neuz prezeg ; neuzenn ; dareulad.
figure (proprement dite, TODOROV) ezvoazder.
figure d'élocution lunienn hebadur.
figure d'expression trozenn vommel.
figure de construction lunienn savadur.
figure de diction neuzenn distilh.
figure de pensée lunienn dezevout.
figure de signification trozenn c'herel.
figure de style lunienn stil.
figure (proprement dite, FONTANIER) lunienn.
figuré diarneuz.
figuré : énoncé — dezgeriad diarneuz ; dezgeriad darwezadec.
forgerie forjañ ; gerandellat.
formuler dezgeriañ.

gradation dereziañ.

hypallage amlec'hiañ.
hyperbate trac'hantad.
hyperbole gourzaoliñ, gourzaolad.
hypotaxe kevandrevnañ.

illocutoire : *acte* — annebad.
impropre ankewer.
incidence dehaezad.
informatiser stlennakaat.
intentionner ambredañ.
interférence daremoug.
interférer daremouezh.
interpellation kantarc'had.
interrogation atersad.
invariant ec'hargemm.
inversion tuginañ.
ironie gwenvrazhañ, gwenvrazh, gwenvrazhad ; ironiezh.

lexical : *unité* — *e* unvez c'heriadurel.
litote goudaoliñ, goudaolad.
littéral diarlenn.
locution bomm.
logique : *signifié* — arganteul meizadel.
loi lezenn ; dezv ; saveleenn.
loi (scientifique) saveleenn.
loi morale dezv divezel.
lois de la pensée dezvoù an dezevout.

majeure gourbarr.
métabole (*FONTANIER*) kerc'hennad ; (*GROUPE μ*) darwehad.

métagraphe darskridad.
métalinguistique tralavarel.
métalogique : *permutation* — kevamsaviñ darvezadel, ginolad.
métalogisme darvezad.
métaphore leterc'hañ, leterc'had.
métaplasme darsoniad.
métasémème darsterad.
métataxe dardrevnad.
métathèse amloañ.
métonymie ledanviñ, ledanvad.
mimèse amlizhañ.
mineure gouvarr.
moral : *loi* — dezv divezel.
mot-valise darempañ.

néologisme nevezc'heriañ, nevezc'her.
nom commun anv boutin.
nom propre anvenn ; anv piaouel.
non exprimé angeriet.

oxymore, oxymoron emdourtad.

palindrome amzrec'had.
paradoxe diac'hinad.
paradoxisme diac'hinegezh.
paragoge lostkresk.
parataxe keveldrevnañ.
parenthèse ensoc'had.
paronomase damarresoniezh.
paronyme damheñvelson.
pensée : *figure de* — lunienn devezout.
pensée : *les lois de la* — dezvoù an devezout.

périphrase troadell erlavariñ, erlavarad.
périphrastique troadellek.
périssologie aterc'had bac'h.
permutation kevamsaviñ.
permutation métalogue kevamsaviñ darveizadel, ginolad.
personnification tudennañ.
phénoménologie anadennoniezh.
plagiat goubreizhañ.
plastique : *signifiant* — kanteul soniadel.
pléonasme aterc'had ; gourleizhad.
pléonasme vicieux aterc'had bac'h.
pléonasme vrai aterc'had stu.
polyptote amzec'hwelañ.
polysyndète dazglenañ.
portrait poltreidiñ.
prémisse rakvarr.
prétérition emskoevañ.
prolepse erloezad.
pronomination troadell eranviñ, eranvad.
proposition lavarenn ; erganad ; barr ; lakadenn.
propre : *sens* — ster kewer.
prosopographie kreudluniñ.
prosopopée dremmegañ.
prosthèse rakkresk.

raisonnement poellata ; poellatâd.
réaction erwezhiad.
redondance gourleizhad ; arrec'heriad.
redoublement azdoublañ.
réduplication arrec'heriad.
réminiscence damgoun.
rendre deouezañ.

répétition azlavar.
représenter derc'hañ ; azgeriañ.
représentation derc'hadur.
reprise azread.
rhétoricien dareulour.
rhétorique retorik ; dareulañ ; dareulerezh.
rhétorique retorikel ; dareuladel.
rhétorique (science) dareulouriezh.
rhétorique : *écart* — forc'had dareulerezh.
réticence ardav.
réroaction azdanzen.
réversion arenebiñ.
rime klotenn, klotennañ ; azluzañ korvezek kemplezh ; korluzañ kemplezh.
rythmique korvezek.

scientifique : *loi* (—) saveleñn.
sémantique steradur.
sémantique : *signifié* — arganteul steradel.
sémiotique semiotik ; arouezoniezh.
sémiotique semiotikel ; arouezoniel.
sens propre ster kewer.
séquence kemalenn.
signifiant plastique kanteul soniadel.
signifiant syntaxique kanteul trevnadel.
signification : *figure de* — trozenn c'herel.
signifié logique arganteul meizadel.
signifié sémantique arganteul steradel.
silence tav.
sous-entendre angeriañ.
style : *figure de* — lunienn stil.
subordination isurzhañ.
suppression dilemel, dilamad.

suspens, suspense arnec'h.
suspension goulerc'had.
sustentation goubeizhad.
syllèpe amgener.
sylogisme tribarr.
symbolique (science) argelouriezh.
syncope meztroc'h.
synecdoque ledentalañ.
synérèse endleizhañ.
synonymie kerc'hennad.
syntaxe kevreadur.
syntaxique : signifiant — kanteul trevnadel.

tableau taolenniñ.
tautologie arunderc'had.
thèse lakadenn ; dod.
tmèse kouboulad.
topographie egorluniñ.
trope trozenn.

unité lexicale unvez c'heriadurel.

vicieux : pléonasme — aterc'had bac'h.
viser (par la pensée) ambredañ.
vrai : pléonasme — aterc'had stu.

zéro : degré —, derez mann.
zeugma, zeugme azyevañ.